

Handläggningsresultat för brottsmisstankar i brottmålsprocessen 2021

Sammanhållen statistik över utredning och lagföring av brottsmisstankar

Brå – kunskapscentrum för rättsväsendet

Myndigheten Brå verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete, till i första hand regeringen och myndigheter inom rättsväsendet.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till tillgangligt@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

urn:nbn:se:bra-1042

© Brottsförebyggande rådet 2022
Enheten för rättsstatistik

Omslagsillustration: Susanne Engman

Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm

Telefon 08-527 58 400, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna publikation kan laddas ner från Brås webbplats www.bra.se/publikationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Huvudresultat	4
Inledning.....	8
Revidering av statistiken.....	8
Rapportens disposition och mer information	9
Tolkning av statistiken över handläggningsresultat	9
Tolkning av statistiken mot bakgrund av pandemin	10
Begrepp och definitioner.....	11
Sammantaget resultat av beslut i utrednings- och lagföringsprocessen	15
Volymer av brott och brottsmisstankar i rättsväsendet under 2021	17
Rättsväsendet hanterade 1,75 miljoner brott under 2021	17
Mer än hälften av brotten saknade brottsmisstankar	18
Färre brottsmisstankar under handläggning 2021	20
Minskat antal skäliga brottsmisstankar inom många brottskategorier ..	22
Antalet skäliga brottsmisstankar i ingående balans minskar	22
Minskat antal brottsmisstankar i de flesta av landets polisregioner.....	24
Brottsmisstankar riktade mot kvinnor respektive män.....	26
Antalet brottsmisstankar riktade mot ungdomar minskade.....	29
Resultat av handläggningen av brottsmisstankar i den utredande och lagförande delen av brottmålsprocessen	31
Färre utredningar inleddes 2021	32
Fyra av tio skäliga brottsmisstankar lades ner	34
Antalet slutredovisade brottsmisstankar minskade 2021	37
Färre utredda brottsmisstankar mot ungdomar 2021	39
Minskat antal brottsmisstankar med beslut i åtalsfrågan	41
Olika typer av lagföringsbeslut	44
Minskat antal brottsmisstankar med beslut om att väcka åtal	45
Minskat antal brottsmisstankar med beslut om att inte väcka åtal.....	46
Färre ungdomar fick ett beslut i åtalsfrågan	47
Brottsmisstankar som fortfarande var under handläggning i slutet av året	50

Brottsmisstankar i utgående balans fortsätter att minska	51
Regionala skillnader i utvecklingen av den utgående balansen	53
Brottsmisstankar mot ungdomar i utgående balans fortsatte att minska	55
Figurer över sammantaget resultat av beslut i utrednings- och lagföringsprocessen per brottskategori	57
Bilaga: Brott, brottsmisstankar och brottmålsprocessen.....	63
Brott och brottsmisstankar	63
Misstankegrad.....	64
Brottmålsprocessen.....	64
Fokus på brottsmisstankar av graden skäligen misstänkt eller högre....	66
Brottmålsprocessen, en komplex historia	67

Sammanfattning

Statistiken över handläggningsresultat i brottmålsprocessen ger en översiktlig beskrivning av handläggningen från det att en brottsanmälan registreras fram till att beslut fattas i åtalsfrågan. Redovisningen är nu avgränsad till de brottsutredande och lagförande delarna av brottmålsprocessen. Statistiken redovisar de hållpunkter i processen som har bedömts mest relevanta för förståelsen av hanteringen, och för att belysa resultatet av handläggningen: registrering av brott, registrering av brottsmisstanke, utredning inledd, utredning nedlagd, slutredovisning och beslut i åtalsfrågan.

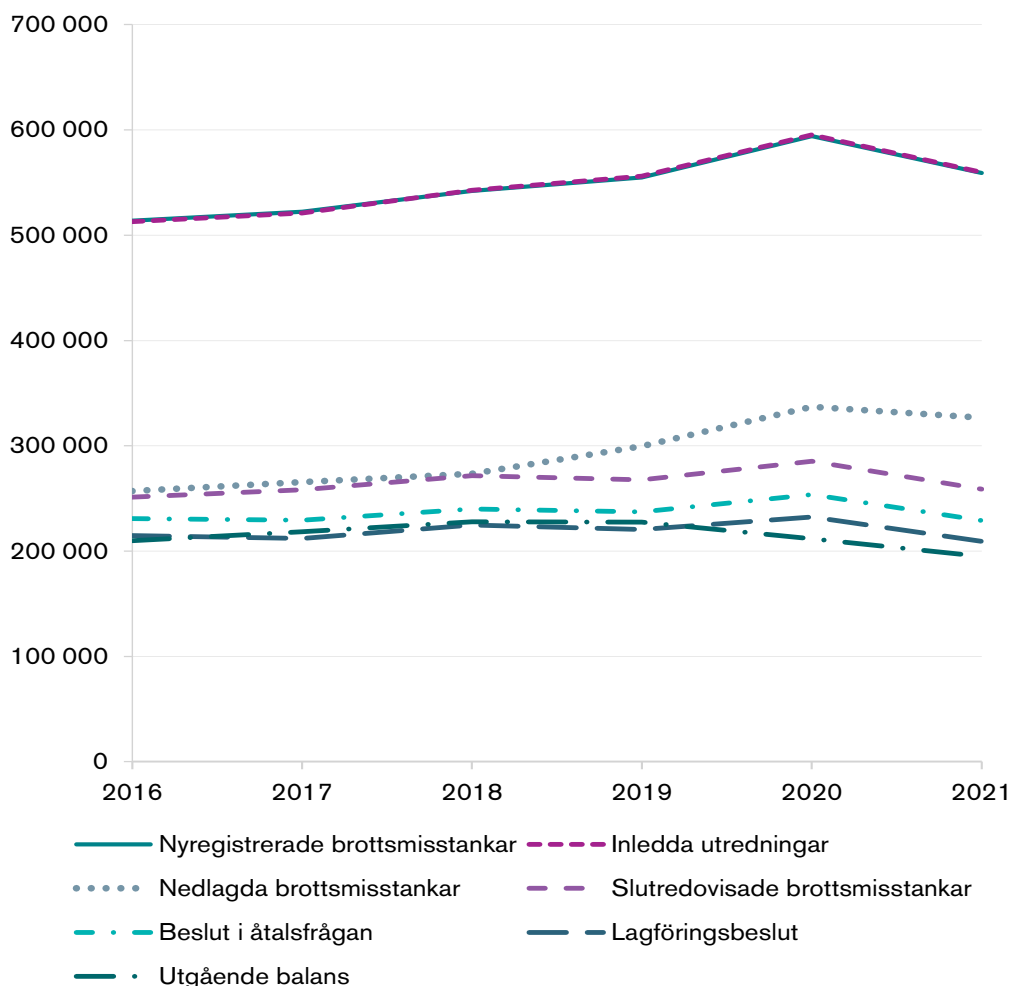
Det övergripande ändamålet med statistiken är att utgöra ett tillförlitligt underlag för en sammanhållen uppföljning och analys av verksamheterna i rättskedjan. Avsikten är att kunna erbjuda möjligheter att belysa handläggningen av brott och brottsmisstankar genom brottmålsprocessen, på ett sätt som tvärsnittsstatistiken i den officiella statistiken inte kan. Målsättningen är att användarna ska få en mer heltäckande bild, både av de volymer som hanteras och av resultatet från handläggningen av brott och brottsmisstankar i de utredande och lagförande verksamheterna som helhet.

Ett specifikt ändamål med statistiken är även att redovisa resultaten för unga gärningspersoner (personer som var 15–17 år när brottsmisstanken registrerades), eftersom de ska behandlas skyndsamt enligt lagen om unga lagöverträdare (LUL), SFS 1964:167.

Huvudresultat

Figur 1 visar samlade handläggningsresultat sedan 2016. Under 2020 ökade antalet hanterade brottsmisstankar. Detta kan bero på flera faktorer, men pandemin innebar att polisen och åklagarna kunde lägga mer resurser på utredningsverksamhet, vilket sannolikt bidrog till att fler brottsmisstankar kunde hanteras under 2020 jämfört med 2019. Under 2020 sjönk därför den utgående balansen. Under 2021 syns delvis en återgång till nivåer som mer liknar åren innan, dock fortsatte den utgående balansen att minska till de lägsta värden som noterats sedan tidsseriens början 2016.

Figur 1. Samlade handläggningsresultat för brottsmisstankar i brottmålsprocessen 2016–2021.

Hur stora volymer hade rättsväsendet att hantera under 2021?

- Under 2021 hanterade rättsväsendet 1 751 324 registrerade brott, vilket var en minskning med 7 procent jämfört med 2020.
- Antalet brott med brottsmisstankar av som lägst graden skäligen misstänkt minskade till 698 865 (-6 % jämfört med 2020), medan antalet brott utan brottsmisstankar sjönk till 916 024, en minskning med 8 procent jämfört med året innan.
- Antalet brottsmisstankar av som lägst graden skäligen misstänkt uppgick under 2021 till 769 517, vilket var en minskning med 6 procent jämfört med 2020. Minskningen syns både för nyregistrerade brottsmisstankar och brottsmisstankar i ingående balans och inom samtliga brottkategorier. Minskningen var störst för brott mot övriga

specialstraffrättsliga författningar (-10 569, motsvarande 7 %) och brott mot trafikbrottslagen (-10 270, motsvarande 13 %).

- Den ingående balansen av brottsmisstankar utgjorde 27 procent av samtliga brottsmisstankar av graden skäligen misstänkt eller högre, precis som året innan.
- En femtedel av alla brottsmisstankar riktades mot kvinnor och fyra femtedelar mot män. Andelen är relativt oförändrad sedan 2016.
- Det hanterades 46 141 brottsmisstankar riktade mot ungdomar (15–17 år), vilket motsvarade en minskning med 10 procent jämfört med 2020.

Resultat av handläggningen av brottsmisstankar i utrednings- och lagföringsprocessen 2021

- Det inleddes utredning på 559 672 brottsmisstankar 2021, vilket är en minskning med 6 procent jämfört med året innan.
- Antalet brottsmisstankar med beslut om nedläggning minskade till 326 817 vilket är 3 procent mindre än året innan.
- Under 2021 slutredovisades 258 921 brottsmisstankar, vilket är en minskning med 9 procent jämfört med året innan.
- Andelen nedlagda brottsmisstankar var 43 procent, vilket var en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2020. Andelen nedlagda brottsmisstankar var störst för brott mot liv och hälsa (59 %) och minst för brott mot trafikbrottslagen (26 %). Andelen nedlagda brottsmisstankar har ökat med 6 procentenheter sedan 2016 när andelen nedlagda brottsmisstankar var 37 procent. Ökningen är störst för förmögenhetsbrott (från 31 % 2016 till 48 % 2021).
- Andelen slutredovisade av alla brottsmisstankar där utredning inletts var 36 procent vilket är en procentenhet mindre än 2020. Andelen slutredovisade brottsmisstankar var lägst för brott mot liv och hälsa (20 %) och högst för brott mot trafikbrottslagen (63 %). För brott mot frihet och frid med mera ökade andelen slutredovisade brottsmisstankar mest 2021, med 2 procentenheter. Störst minskning i andel slutredovisade brottsmisstankar 2021 hade förmögenhetsbrott, en nedgång med 3 procentenheter.
- Under 2021 fick 229 119 brottsmisstankar beslut i åtalsfrågan, vilket var en minskning med 10 procent sedan föregående år.
- Andelen brottsmisstankar som fick beslut i åtalsfrågan (82 %) var i stort sett samma som året innan (- 0,2 %).
- Antalet brottsmisstankar mot ungdomar där det inleddes en utredning minskade 8 procent jämfört med 2020. Andelen brottsmisstankar mot

ungdomar som fick beslut om slutredovisning var 43 procent som tidigare.

- Det var vanligare att beslut i åtalsfrågan skedde i form av en åtalsunderlåtelse (straffvarning) vid brottsmisstankar mot ungdomar (22 %), jämfört med vid brottsmisstankar mot vuxna (5 %).

Brottsmisstankar som fortfarande var under handläggning i slutet av året

- Av samtliga skäligena brottsmisstankar som rättsväsendet hade att hantera under 2021 hade 75 procent den 31 december en status som innebar att handläggningen hade avslutats. För resterande 25 procent av brottsmisstankarna pågick handläggningen fortfarande och de utgjorde utgående balans.
- I slutet av 2021 fanns det 194 957 brottsmisstankar i den utgående balansen, vilket var en minskning med 8 procent jämfört med 2020. Även andelen i utgående balans minskade något (-0,4 %) till 25 procent.
- Brottsmisstankar gällande brottskategorierna brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar och förmögenhetsbrott utgjorde tillsammans 41 procent av den totala utgående balansen.
- Det fanns 9 332 brottsmisstankar mot ungdomar i utgående balans i slutet av 2021, vilket var en minskning med 9 procent jämfört med året innan och den lägsta noteringen sedan tidsseriens början 2016.
- Andelen utgående balans för brottsmisstankar mot ungdomar var 20 procent 2021, vilket var 6 procentenheter mindre än för brottsmisstankar mot vuxna (26 %).

Inledning

Brottmålsprocessen omfattar handläggningen av brott och brottsmisstankar från registrering till beslut om åtal, den fortsatta brottmålshanteringen i domstolen och slutligen verkställande av påföljd/straff för brottet. Den består av fyra delprocesser: utredande, lagförande, dömande och verkställande.

De nuvarande statistikprodukterna i den officiella kriminalstatistiken beskriver tvärsnitt av olika händelser i brottmålsprocessen under ett kalenderår. Handläggningen löper dock ofta över flera år. För att ge en helhetsbild av handläggningen genom hela brottmålsprocessen har Brå därför tagit fram statistikprodukterna Handläggningsresultat för brottsmisstankar i brottmålsprocessen samt Genomströmningstider för brottsmisstankar i brottmålsprocessen. Statistiken publicerades första gången 2018 och har sedan dess publicerats årligen. De belyser för närvarande handläggningen fram till beslut i åtalsfrågan, men ska utvecklas för att belysa flera steg i brottmålsprocessen. Tanken är att båda statistikprodukterna, när de är färdigutvecklade, ska ingå i den officiella kriminalstatistiken.

I Genomströmningstider för brottsmisstankar i brottmålsprocessen redovisas genomströmningstider för handläggning av skäliga brottsmisstankar genom den utredande och lagförande delen av brottmålsprocessen, det vill säga från registrering till beslut i åtalsfrågan. I denna rapport redovisas resultat för handläggningen av skäliga brottsmisstankar genom brottmålsprocessen i ett flerårigt perspektiv, från anmälan av brott och brottsmisstankar till beslut i åtalsfrågan. Statistiken är deskriptiv, och ger inga förklaringar till förändringar i handläggningsresultaten under perioden.

Revidering av statistiken

Inför årets publicering har resultaten för samtliga år setts över och räknats om i kvalitetshöjande syfte. Detta har medfört mindre revideringar i flera delar av statistiken. Resultaten är därför inte helt jämförbara med resultat publicerade i rapporter och tabellverk tidigare år. Bedömningen är att de huvudsakliga resultaten inte påverkas nämnvärt av revideringen och slutsatserna i statistiken är desamma. För mer information om revideringen se avsnitten om Jämförbarhet över tid i den tekniska beskrivningen som finns tillgänglig på Brås webbplats (se nedan).

Rapportens disposition och mer information

Rapporten inleds med ett avsnitt över centrala begrepp och definitioner. Därefter redovisas huvudresultaten för statistiken. I bilaga ges en översiktlig beskrivning av brottmålsprocessen och statistikens innehåll.

Rapporten redovisar endast ett urval av statistiken. På Brås webbplats¹ finns mer statistik och dokumentation tillgänglig:

- All statistik finns tillgänglig i ett detaljerat tabellverk
- Underlag till figurerna i rapporten
- Teknisk beskrivning av statistiken

Tolkning av statistiken över handläggningsresultat

När du tolkar statistiken över handläggningsresultat, tänk på följande:

- Resultaten skiljer sig något från det som återfinns i den officiella statistiken på grund av skillnader i metod.
- De resultat som redovisas här är generella och tar inte hänsyn till utredningarnas omfattning och komplexitet eller andra omständigheter som kan påverka handläggningen. Det är viktigt att samtolka statistiken över handläggningsresultat med andra uppgifter.
- Utvecklingen av volymer av brottsmisstankar och olika resultatutfall i handläggningen kan vara direkt relaterade till genomströmningstidernas längd. Exempelvis kan genomströmningstiderna under perioder med stora volymer bli långa, och tvärtom. Statistik över genomströmningstider är därför ett bra komplement till statistiken över handläggningsresultat. Se Genomströmningstider för brottsmisstankar i brottmålsprocessen som finns att ladda ner på Brås webbplats.²
- Det är mycket vanligt att brottsmisstanken var av misstankegraden kan misstänkas när den registrerades första gången, men genom utredningsarbetet uppgraderas till skäligen misstänkt i senare skede.
- I statistiken redovisas brottsmisstankarna under samtliga hållpunkter som de har passerat i processen. Samma brottsmisstanke ingår ofta i flera hållpunkter, exempelvis ingår alla slutredovisade brottsmisstankar även i hållpunkten utredning inledd. Det förekommer för ett mindre antal brottsmisstankar att beslut har

¹ <https://bra.se/statistik/brottmalsprocessen/handlaggningsresultat.html>

² <https://www.bra.se/statistik/brottmalsprocessen/genomstromningstider.html>

fattats både om nedläggning och om slutredovisning, och det förekommer även andra mindre avvikelser från förloppet som redovisas nedan (mer om dessa avvikelser i bilaga Brottmålsprocessen, en komplex historia).

- Denna rapport omfattar brottsmisstankar som registrerades under 2021, samt brottsmisstankar som registrerats under 2019 eller 2020 men som fortfarande var under handläggning 2021. Beslut som fattats mer än tre år efter att brottsmisstanken registrerades räknas alltså inte med i den här statistiken, men resultatet påverkas inte nämnvärt av det eftersom de allra flesta beslut är fattade inom ett år.

Tolkning av statistiken mot bakgrund av pandemin

Pandemin har präglat det svenska samhället påtagligt sedan mars 2020. Regler och rekommendationer om social distansering har lett till minskad rörelse och sociala aktiviteter i samhället. Pandemin har bedömts ha haft inverkan på antalet registrerade brott och brottsmisstankar under 2020 och 2021, särskilt för vissa brottskategorier, vilket Brå studerat i flera analyser³.

Studier avseende 2020 har visat att pandemin haft en inverkan på de brottsutredande myndigheternas verksamhet. Inom Polismyndigheten gjorde inställda utbildningar och ett minskat tryck på viss verksamhet, exempelvis kommenderingar till fotbollsmatcher och andra evenemang, att resurser frigjorts som tillfälligt styrts om till yttre tjänst för ökad synlighet på gator och torg och till arbete med att utreda brott. Inom gränskontrollen gjorde ett minskat resande att resurser tillfälligt styrdes om till att registrera och utreda brott. Även inom Åklagarmyndigheten ställdes utbildningar och tjänsteresor in, vilket bidrog till att åklagare i högre utsträckning bland annat kunde arbeta med att utreda äldre ärenden.⁴ Pandemins inverkan under 2021 har inte analyserats lika djupgående, men en generell bedömning är att pandemin haft viss fortsatt inverkan på rättsväsendets arbete under året.

I tolkningen av resultatet av statistiken över handläggningsresultat som presenteras här bör ovanstående tillfälliga förändringar i förutsättningar för den brottsutredande verksamheten under pandemin beaktas. Det görs dock ingen närmare analys i den här rapporten av pandemins inverkan på handläggningsresultaten.

³ <https://bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/nyheter/2021-12-23-trots-avvecklade-restriktioner-under-hosten-har-de-anmalda-brotten-inte-okat-generellt-men-for-nagra-brottstyper-ar-nivaerna-nastan-som-fore-pandemin.html>

⁴ se Pandemins inverkan på flödet i rättskedjan Brå rapport 2021:4

Begrepp och definitioner

Avförda: Avförda brott eller brottsmisstankar har lagts ned. Brott och brottsmisstankar kan avföras när som helst under processen, både före och efter det att utredning har inletts samt efter slutredovisning. Ett skäl till att avföra brott eller brottsmisstankar är konsumtion, vilket innebär att ett mindre grovt brott anses ingå i ett grövre brott och att detta därför inte behöver utredas separat.

Beslut: Statusförändrande verksamhetsbeslut, som beslut om att inleda förundersökning eller väcka åtal. Rent administrativa beslut som beslut om att handläggningen ska flyttas till en annan enhet räknas inte in.

Beslut i åtalsfrågan: Åklagaren ska efter slutredovisning ta ett beslut i åtalsfrågan. Det betyder att besluta om att antingen väcka åtal, utfärda strafföreläggande, meddela åtalsunderlåtelse eller straffvarning, eller besluta om att ej väcka åtal.

Brottmålsprocessen: Övergripande benämning i statistiken för hela den process som omfattar handläggningen av brott och brottsmisstankar från registrering till åtal, det fortsatta brottmålsförfarandet i domstol och slutligen verkställande av påföljd. Den består av fyra delprocesser: utredande, lagförande, dömande och verkställande. I denna rapport redovisas endast de två första delprocesserna, som omfattar stegen från registrering till beslut i åtalsfrågan. Läs mer i bilagan: Brott, brottsmisstankar och brottmålsprocessen.

Brottsmisstanke: En koppling mellan ett brott och en misstänkt person. Ett brott kan ha flera misstänkta personer knutna till sig, och en misstänkt person kan ha flera brottsmisstankar riktade mot sig, det vill säga vara misstänkt för flera brott. Läs mer i bilagan: Brott, brottsmisstankar och brottmålsprocessen.

Direktavskrivning: Brottet eller brottsmisstanken läggs ned utan att utredning har inletts. Ett skäl att direktavskriva är förundersökningsbegränsning, men det finns även andra skäl.

Ej beslutade: Brott eller brottsmisstankar för vilka det ännu inte fattats beslut om den fortsatta hanteringen i rättsväsendet. Brottet eller brottsmisstanken har registrerats, men något mer beslut har inte tagits.

Förundersökningsbegränsning: Att en förundersökning avseende ett brott eller en brottsmisstanke ska läggas ned eller inte inledas. Orsaken kan vara att en person är misstänkt för flera brott, och att polis eller åklagare bedömer att en fortsatt utredning av det aktuella brottet eller brottsmisstanken inte skulle få någon eller endast liten betydelse för en eventuell påföljd. Syftet är att använda tillgängliga utredningsresurser på ett för samhället så effektivt sätt som möjligt.

Ingående/utgående balans: Utgående balans är de brott eller brottsmisstankar som vid årets slut har en status som innebär att de kommer att fortsätta att hanteras i brottmålsprocessen under nästa år. Här ingår brott eller brottsmisstankar i status ej beslutade, utredning pågår och slutredovisade. Den utgående balansen för ett år blir den ingående balansen för nästa år.

Lagföringsbeslut: Åklagarens beslut om att väcka åtal, utfärda strafföreläggande eller meddela åtalsunderlåtelse eller straffvarning.

Misstankegrad: En gradering av hur stark misstanken mot den misstänkta personen är. Misstankegraden avgör vilka tvångsmedel (gripande, kroppsvisitering, husrannsakan med mera) rättsväsendet får använda mot den misstänkta personen.

- Kan misstänkas är den lägsta misstankegrad som kan riktas mot en person. Då är kraven på bevisningens styrka låga och bevisningen behöver inte peka mot en bestämd person.
- Skäligen misstänkt innebär att det finns konkreta omständigheter som med viss styrka talar för att personen har begått den gärning som misstanken avser. En person som är skäligen misstänkt måste underrättas om detta.
- På sannolika skäl misstänkt och tillräckliga skäl för åtal är ännu högre misstankegrader.

I denna rapport redovisas endast brottsmisstankar som uppnått graden skäligen eller högre. På sannolika skäl misstänkt och tillräckliga skäl för åtal samredovisas i gruppen skäligen misstänkt. För att underlätta för läsaren används ofta endast begreppet brottsmisstankar, vilket alltså inkluderar alla registrerade brottsmisstankar som är av som lägst graden skäligen misstänkt. Läs mer i bilagan: Brott, brottsmisstankar och brottmålsprocessen.

Nedläggning: Ett brott eller en brottsmisstanke läggs ned genom att polis eller åklagare fattar ett nedläggningsbeslut efter att förundersökning har

inletts. Ett skäl till att lägga ned en förundersökning är förundersökningsbegränsning.

Registrering av brott: Brott registreras i Polismyndighetens eller Åklagarmyndighetens ärendehanteringssystem. Även brott som hanteras av andra utredande myndigheter (exempelvis Ekobrottsmyndigheten) registreras i något av ovan nämnda system. Ett nyregistrerat brott innebär ett brott som registreras för första gången i ärendehanteringssystemen under redovisningsåret.

Registrering av brottsmisstankar: Brottsmisstankar registreras i Polismyndighetens eller Åklagarmyndighetens ärendehanteringssystem. En brottsmisstanke kan registreras vid olika tidpunkter i brottmålsprocessen. Ibland finns en brottsmisstanke redan när ett brott registreras. Ibland registreras en brottsmisstanke först senare som ett resultat av utredningsarbetet. Även brottsmisstankar som hanteras av andra utredande myndigheter (exempelvis Ekobrottsmyndigheten) registreras i något av ovan nämnda system. En nyregistrerad brottsmisstanke är en brottsmisstanke som registreras för första gången under redovisningsåret.

Slutredovisning: När en förundersökning har sammanställts i ett förundersökningsprotokoll och slutredovisats till en åklagare för beslut i åtalsfrågan.

Status: En beskrivning av var i brottmålsprocessen ett brott eller en brottsmisstanke befinner sig vid en specifik tidpunkt. En status förändras varje gång det fattas ett nytt verksamhetsbeslut.

Straffvarning: Lagföringsbeslut som bara kan utdelas till personer under 18 år. Skäl kan vara om den unga personen blir föremål för andra åtgärder eller om det är uppenbart att brottet har skett i okynne eller förhastat. Det leder dock, precis som en fällande dom, till en anteckning i belastningsregistret. Beslut om straffvarning fattas enbart på brottsmisstankar, inte på brott. I denna rapport redovisas straffvarning under beslutstypen åtalsunderlåtelse.

Strafföreläggande: Åklagare kan fatta beslut om att utfärda strafföreläggande. Då har den misstänkta personen erbjudits att acceptera ett visst straff utan att åtal behöver väckas. Beslutet fattas enbart på brottsmisstankar, inte på brott.

Utredning inledd: En utredning inleds när förutsättningar bedöms finnas för vidare undersökning av ett brott eller en brottsmisstanke. Det innebär att ett beslut fattats om utredning i form av antingen förundersökning (FU),

förenklad utredning (RB 23:22) eller utredning enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL).

Åtal väcks: Åklagaren beslutar om att åtala en misstänkt person. Detta innebär att brottsmisstanken prövas i domstol. Beslutet fattas enbart på brottsmisstankar, inte på brott.

Åtal väcks ej: Åklagaren beslutar om att lägga ned brottsmisstanken efter slutredovisning. Beslutet fattas enbart på brottsmisstankar, inte på brott.

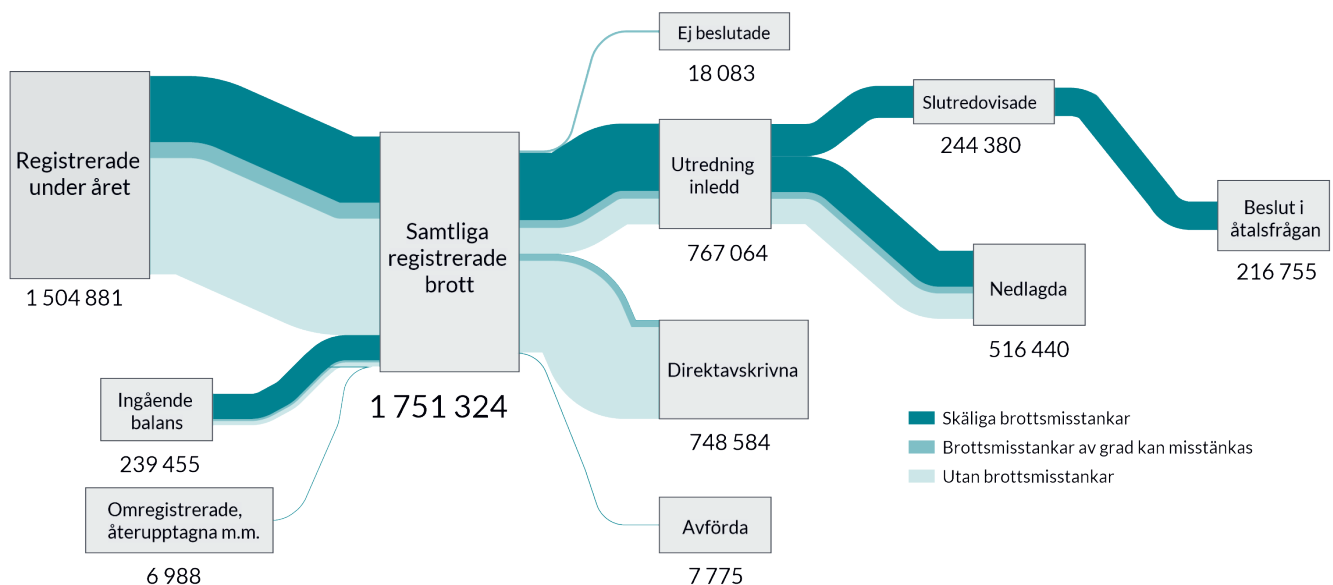
Åtalsunderlåtelse: Åklagaren beslutar om att inte väcka åtal, trots att det råder klarhet i skuldfrågan och den misstänkta personen oftast har erkänt sig skyldig till brottet. Anledningen är ofta att brottet är lindrigt och/eller att personen i stället åtalas för ett annat brott. Det leder till en anteckning i belastningsregistret precis som en fällande dom. Beslut om åtalsunderlåtelse fattas enbart på brottsmisstankar, inte på brott.

Sammantaget resultat av beslut i utrednings- och lagföringsprocessen

Ett brott kan ha en eller flera misstänkta personer knutna till sig. Kopplingen mellan ett brott och en misstänkt person kallas brottsmisstanke.

Figurerna i detta avsnitt visar beslut som fattades under 2021 eller tidigare på samtliga brott (figur 2) respektive brottsmisstankar av graden skäligen misstänkt eller högre (figur 3) inklusive ingående balans. Brottsmisstankarna redovisas under samtliga hållpunkter som de har passerat under den utredande och lagförande delen av brottmålsprocessen, så samma brottsmisstanke kan alltså ingå i flera hållpunkter.

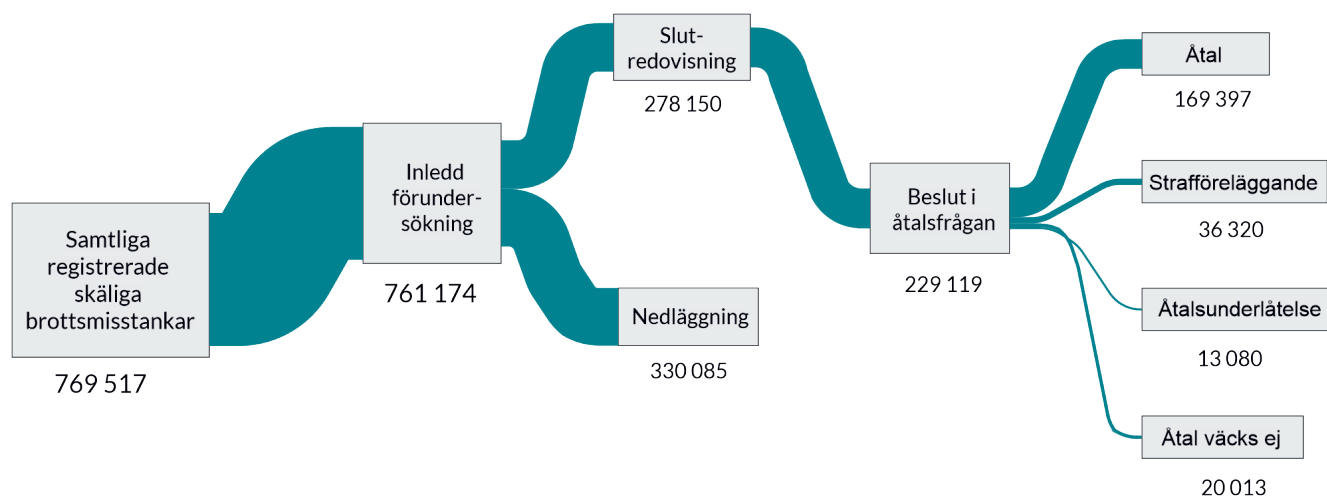
Figur 2. Beslut tagna på samtliga registrerade brott 2021 för olika grad av brottsmisstanke.

Figur 2 visar att under 2021 nyregistrerades 1 504 881 brott, och dessutom hade rättsväsendet kvar 239 455 brott i ingående balans från föregående år att hantera. Av 1 751 324 registrerade brott saknade 52 procent brottsmisstankar, 8 procent hade brottsmisstankar av den svagare graden kan misstänkas och 40 procent hade skäliga brottsmisstankar. Brott som direktavskrevs (748 584 brott under 2021) var oftast utan brottsmisstankar. Under 2021 fattades 767 064 beslut om att inleda en utredning. När en utredning inleds finns skälig brottsmisstanke i två av tre fall. Efter genomförd

utredning var det vanligaste beslutet ett beslut om nedläggning, 516 440 brott fick det beslutet under 2021. Utredningar läggs ner om brottsmisstankar trots utredningsinsatsen saknas eller är för svaga, eller om bevisningen inte är tillräckligt stark för ett åtal. Endast brott med brottsmisstankar av graden skäligen misstänkt kan bli slutredovisade, och 244 380 brott fick det beslutet under 2021. 216 755 brott fick beslut i åtalsfrågan under 2021, vilket motsvarade 12 procent av samtliga registrerade brott under året.

Figur 3. Beslut tagna på samtliga skäligen brottsmisstankar 2021.

Figur 3 visar att under 2021 registrerades 769 517 skäligen brottsmisstankar. För de allra flesta, 761 174, inleddes en förundersökning. Efter avslutad förundersökning var det vanligaste beslutet ett beslut om nedläggning, 330 085 skäligen brottsmisstankar fick det beslutet under 2021. 278 150 skäligen brottsmisstankar fick beslut om slutredovisning, och 229 119 fick beslut i åtalsfrågan, vilket motsvarade 22 procent av samtliga registrerade skäligen brottsmisstankar under året. Ett mindre antal skäligen brottsmisstankar fick beslut om strafföreläggande (36 320 st) eller åtalsunderlåtelse (13 080 st), och dessutom fattades 20 013 beslut om att inte väcka åtal. Under året fattades 169 397 beslut om att väcka åtal.

Motsvarande figurer per brottskategori redovisas i avsnitt Figurer över sammantaget resultat av beslut i utrednings- och lagföringsprocessen per brottskategori.

Volymer av brott och brottsmisstankar i rättsväsendet under 2021

De volymer av registrerade brott och brottsmisstankar som rättsväsendet har att hantera och fördelningen mellan brott som har eller saknar brottsmisstankar kopplade till sig påverkar förutsättningarna för rättsväsendets arbete. En ökad volym innebär en större arbetsbelastning för myndigheterna, vilket kan påverka utredningsverksamhetens resultat. En större andel brott med brottsmisstankar innebär däremot ökade möjligheter att lagföra någon för brotten. Båda dessa faktorer är därför viktiga att beakta för de resultat som presenteras i denna rapport.

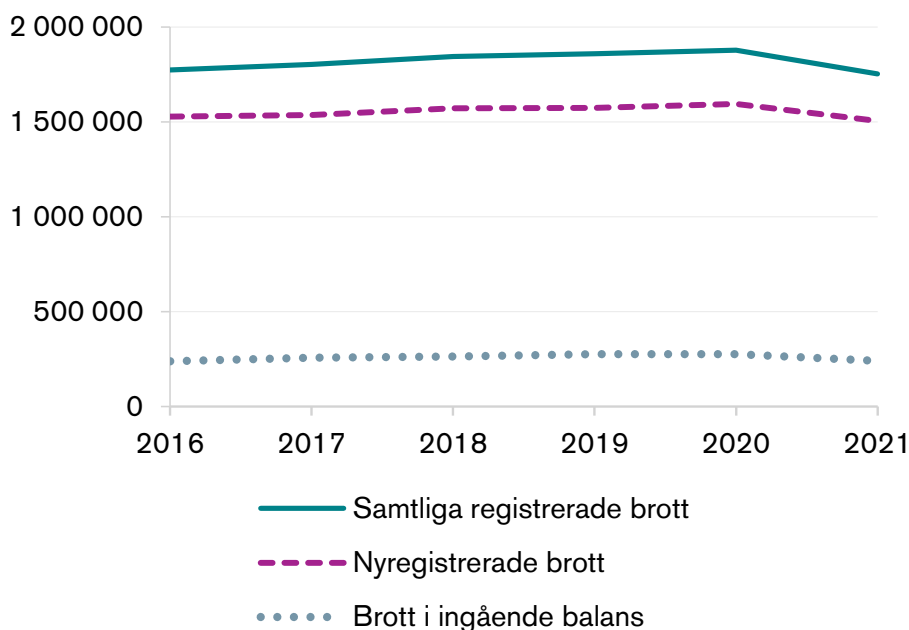
I detta avsnitt får vi veta:

- Hur stora volymer av brott och brottsmisstankar hade rättsväsendet att hantera under 2021?
- Hur såg fördelningen ut mellan de brott och brottsmisstankar som registrerades för första gången under 2021 och de som ingick i den ingående balansen?
- För hur många brott fanns en misstänkt person registrerad, med som lägst misstankegraden skäligen misstänkt?
- Ökade eller minskade volymerna jämfört med tidigare år?
- Hur stor del av brottsmisstankarna rörde kvinnor respektive män?
- Var kvinnor och män misstänkta för samma typer av brott?
- Hur stor del av brottsmisstankarna rörde ungdomar (personer i åldern 15–17 år)?
- Var ungdomar misstänkta för samma typer av brott som vuxna?

Rättsväsendet hanterade 1,75 miljoner brott under 2021

Figur 4 nedan sammanfattar vilka volymer av brott som rättsväsendet hade att hantera under 2016–2021 inklusive fördelningen mellan nyregistrerade brott och brott som registrerats tidigare år (ingående balans). Totalt hanterades 1 751 324 brott 2021, varav 1 504 881 var nyregistrerade och 239 455 utgjorde ingående balans. (Ett mindre antal brott tillkom 2021 på grund av omrubriceringar, återupptagna utredningar och liknande.)

Figur 4. Registrerade brott per registreringsperiod, 2016–2021.

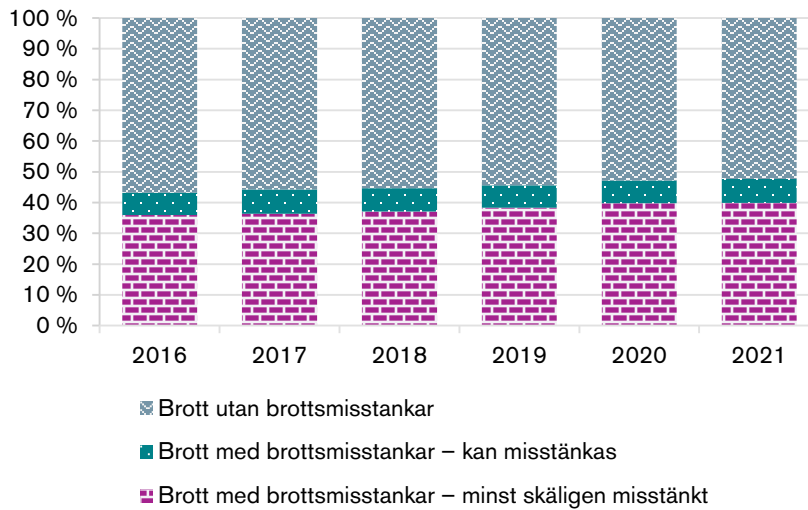

Antalet registrerade brott 2021 minskade med 7 procent jämfört med 2020. Nyregistrerade brott minskade 6 procent och brott i ingående balans minskade 13 procent.

Mer än hälften av brotten saknade brottsmisstankar

Figur 5 visar andel registrerade brott 2016–2021 med eller utan brottsmisstanke kopplad till brotten. Andelen brott utan brottsmisstankar minskade under perioden, från 57 procent till 52 procent, medan andelen brott med misstankar av som lägst graden skäligen misstänkt ökade från 36 procent till 40 procent. Andelen brott med brottsmisstankar av graden kan misstänkas har legat stabilt på 7–8 procent under hela perioden. Eftersom det krävs en brottsmisstanke som är skälig eller har ännu högre misstankegrad för att det ska vara möjligt att lagföra någon för brottet, innebär förändringen ökade möjligheter att klara upp brott.

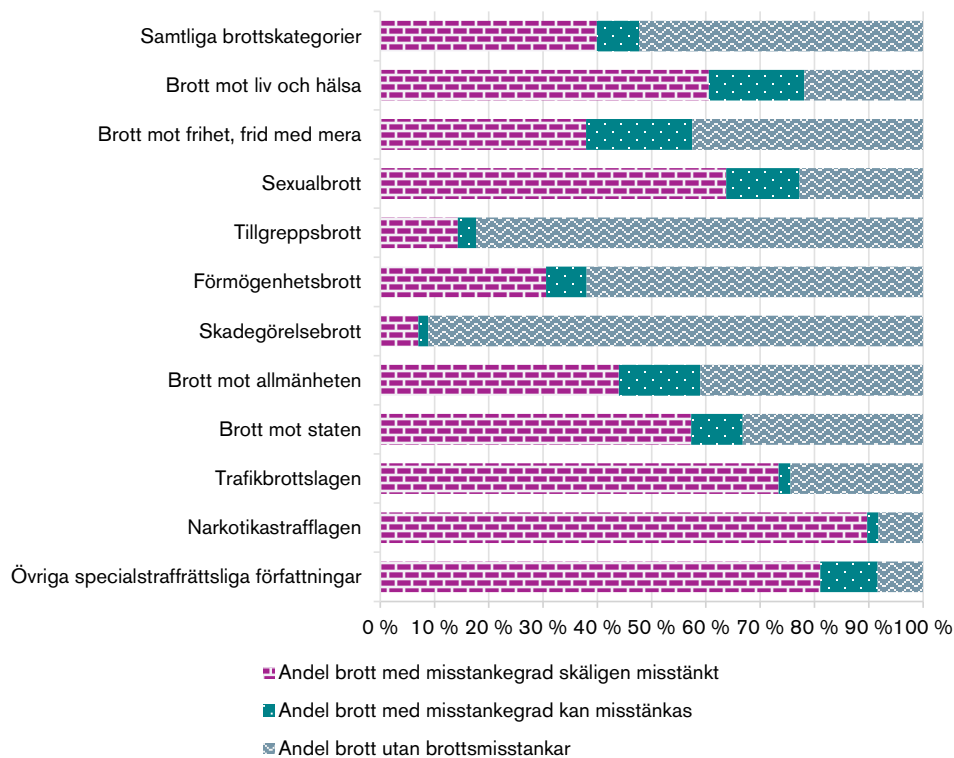
Figur 5. Registrerade brott per förekomst och grad av brottsmisstanke, 2016–2021.

Andelen registrerade brott som har brottsmisstankar varierar kraftigt mellan brottskategorier⁵, se figur 6. Lägst andel brott med brottsmisstankar finns inom brottskategorierna skadegörelsebrott, tillgreppsbrott och förmögenhetsbrott. Inom dessa kategorier finns många brott som sker utan interaktion mellan den brottsutsatta och gärningspersonen, och för vilka det därmed generellt är svårare att koppla en misstänkt person till brotten. Högst andel brott med brottsmisstankar finns inom narkotikabrott och brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar. Brottskategorierna brott mot trafikbrottslagen och brott mot narkotikastrafflagen utgörs av brott som är så kallade spanings- och ingripandebrott, där variationer och förändringar i huvudsak påverkas av rättsväsendets prioriteringar och arbetsinsatser. Brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar är en brottskategori med många typer av brott av helt olika karaktär.

⁵ Se Teknisk beskrivning, avsnitt redovisningsgrupper för beskrivning av brottskategorier.

Figur 6. Registrerade brott 2021 per brottskategori samt förekomst och grad av brottsmisstanke.

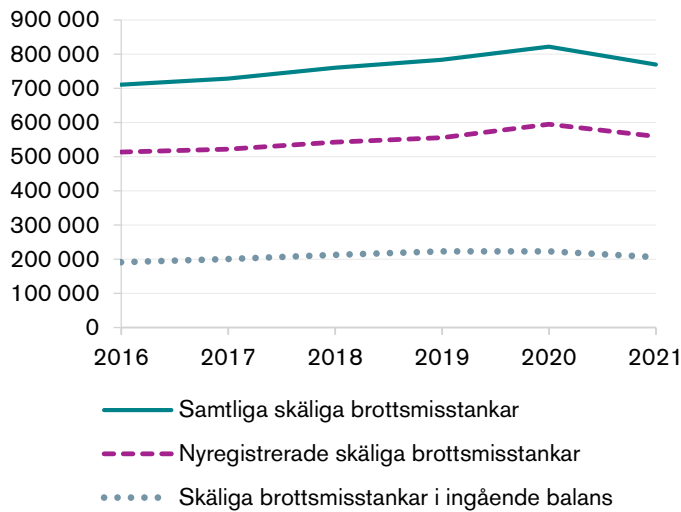

Färre brottsmisstankar under handläggning 2021

Ett brott kan ha en eller flera misstänkta personer knutna till sig. Kopplingen mellan ett brott och en misstänkt person kallas brottsmisstanke.

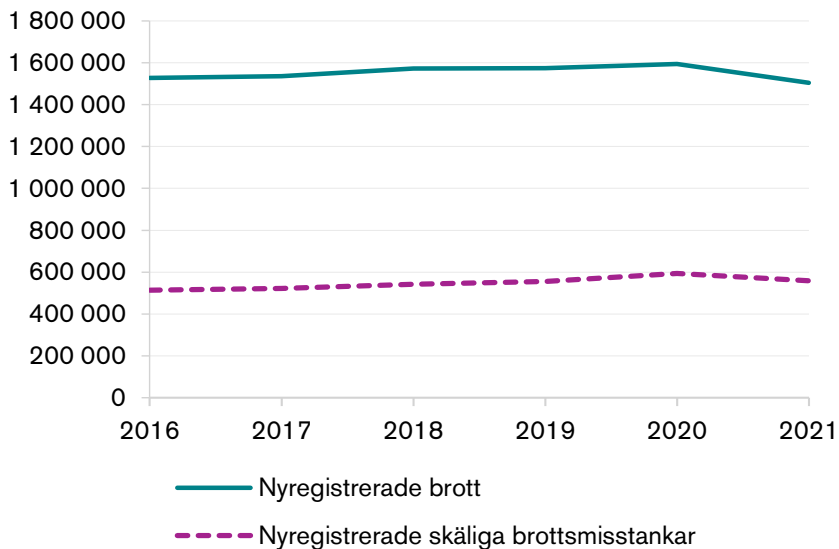
Rättsväsendet hade färre brottsmisstankar att hantera under 2021 än året innan, se figur 7 nedan. Sammantaget hanterades 769 517 skäligen brottsmisstankar, vilket var en minskning med 6 procent jämfört med 2020. Minskningen syns både för nyregistrerade skäligen brottsmisstankar och skäligen brottsmisstankar i ingående balans.

Figur 7. Skäligen brottsmisstankar per registreringsperiod, 2016–2021.

Under perioden 2016–2021 var antalet skäligen brottsmisstankar tre gånger större än det antal brott som hade brottsmisstankar (av som lägsten graden skäligen misstänkt) kopplade till sig. Det beror på att ett brott kan ha flera brottsmisstankar kopplade till sig. 2021 minskade både nyregistrerade brott och nyregistrerade skäligen brottsmisstankar med 6 procent jämfört med året innan, se figur 8.

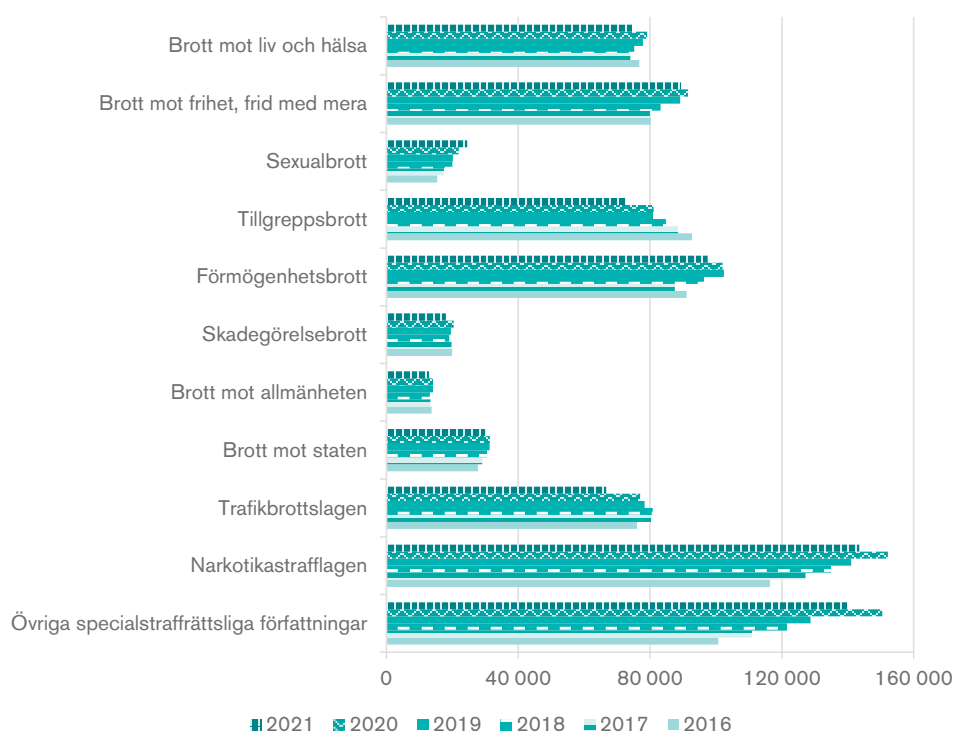
Figur 8. Nyregistrerade brott och nyregistrerade skäligen brottsmisstankar, 2016–2021.

Minskat antal skäliga brottsmisstankar inom många brottskategorier

Antalet skäliga brottsmisstankar minskade 2021 jämfört med 2020 inom alla brottskategorier utom sexualbrott, se figur 9 nedan. Minskningen var störst för brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar (-10 569, motsvarande 7 %) och brott mot trafikbrottslagen (-10 270, motsvarande 13 %). För sexualbrott ökade antalet skäliga brottsmisstankar med 2 511 motsvarande 11 procent. Brott mot trafikbrottslagen minskade för tredje året i rad. Antalet registrerade trafikbrott är starkt kopplat till hur många kontroller polisen genomför. Under pandemin har polisen minskat insatserna mot rattfylleri på grund av risk för smittspridning vid nykterhetskontroll, vilket bedöms förklara en del av minskningen för trafikbrott.

Figur 9. Registrerade skäliga brottsmisstankar per brottskategori, 2016–2021.

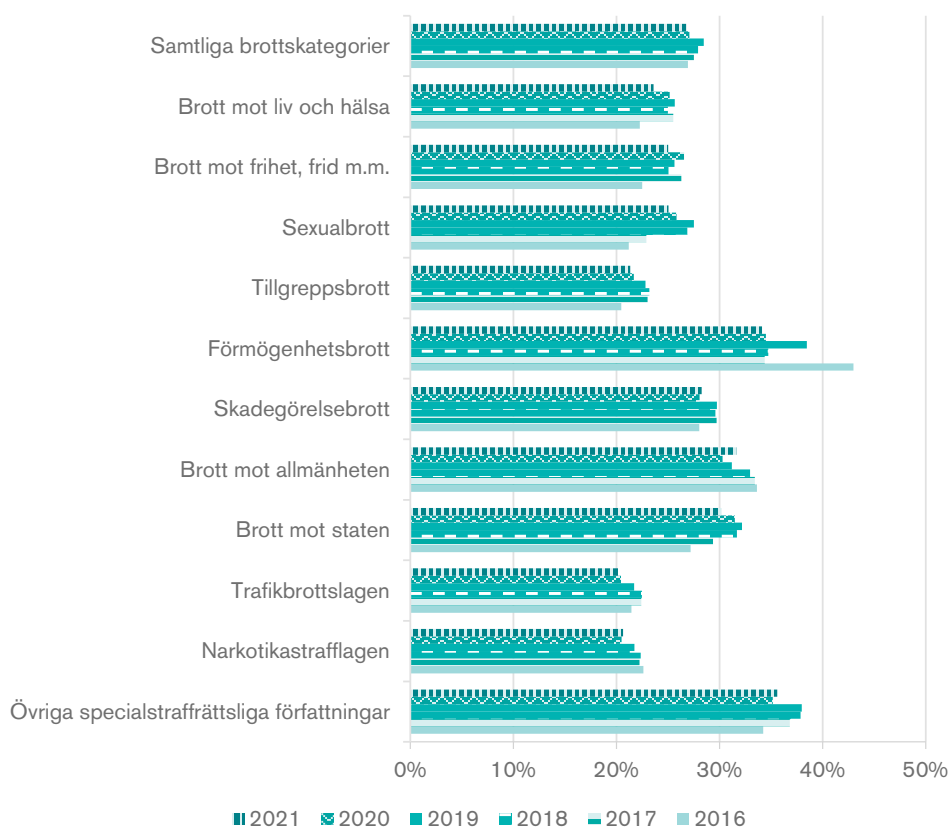

Antalet skäliga brottsmisstankar i ingående balans minskar

Den ingående balansen innehåller de brottsmisstankar som fortfarande var under handläggning vid slutet av föregående år, och som man alltså måste fortsätta att arbeta med under innevarande år. Antalet skäliga brottsmisstankar som utgjorde ingående balans 2021 minskade med 16 477 motsvarande 7 procent jämfört med 2020.

Andelen skäliga brottsmisstankar i ingående balans för alla brottskategorier sammantaget 2021 var oförändrad 27 procent. Utvecklingen varierade dock för de olika brottskategorierna. För flertalet kategorier minskade andelarna skäliga brottsmisstankar i ingående balans och mest minskade de för brott mot liv och hälsa och brott mot frihet och frid med mera, -2 procentenheter. För vissa kategorier som exempelvis tillgreppsbrott var detta en fortsättning på en nedåtgående trend. För brott mot allmänheten ökade andelen med 1 procentenhet, vilket bröt den tidigare nedåtgående trenden för denna brottskategori. Se figur 10.

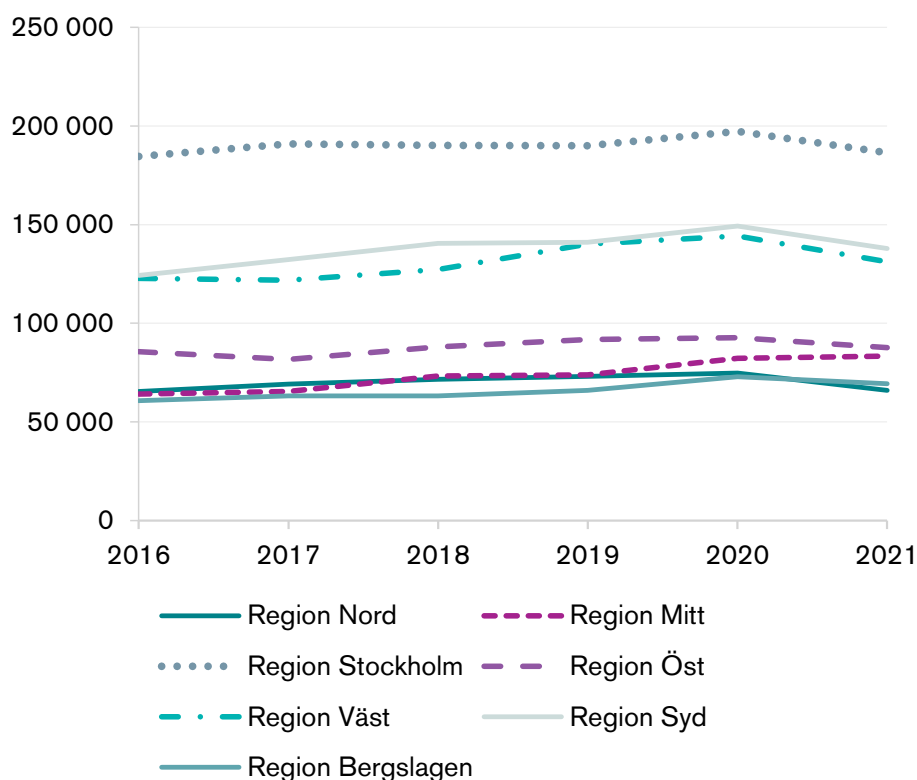
Figur 10. Andel registrerade skäliga brottsmisstankar i ingående balans per brottskategori, 2016–2021.

Minskat antal brottsmisstankar i de flesta av landets polisregioner

Antalet registrerade skäligen brottsmisstankar är ojämnt fördelat över landet, främst för att de olika polisregionerna⁶ har olika stor befolkning. De tre polisregionerna med störst befolkning – Stockholm, Väst och Syd – hade även de största volymerna av skäligen brottsmisstankar, se figur 11. Antalet skäligen brottsmisstankar minskade i samtliga polisregioner utom region Mitt 2021 jämfört med 2020. Störst minskning i absoluta tal hade region Väst, - 13 130. Störst procentuell minskning hade region Nord, -12 procent.

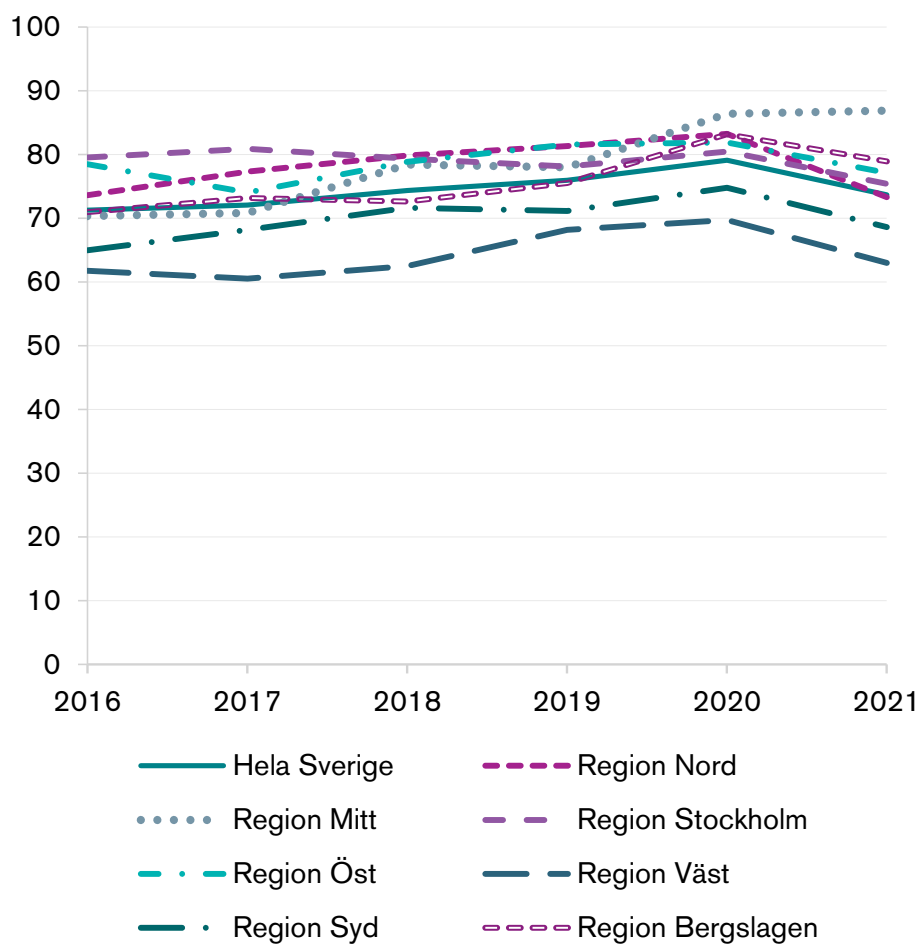
Figur 11. Registrerade skäligen brottsmisstankar per polisregion 2016–2021.

⁶ Se Teknisk beskrivning, avsnitt redovisningsgrupper för beskrivning av regionindelningen.

Om man tar hänsyn till skillnaden i befolkningsstorlek och i stället redovisar antalet registrerade skäliga brottsmisstankar per tusen invånare blir bilden en annan och jämnare, se figur 12. Störst antal 2021 hade region Mitt med 87 registrerade skäliga brottsmisstankar per tusen invånare. Lägst antal hade region Väst med 63 registrerade skäliga brottsmisstankar per tusen invånare.

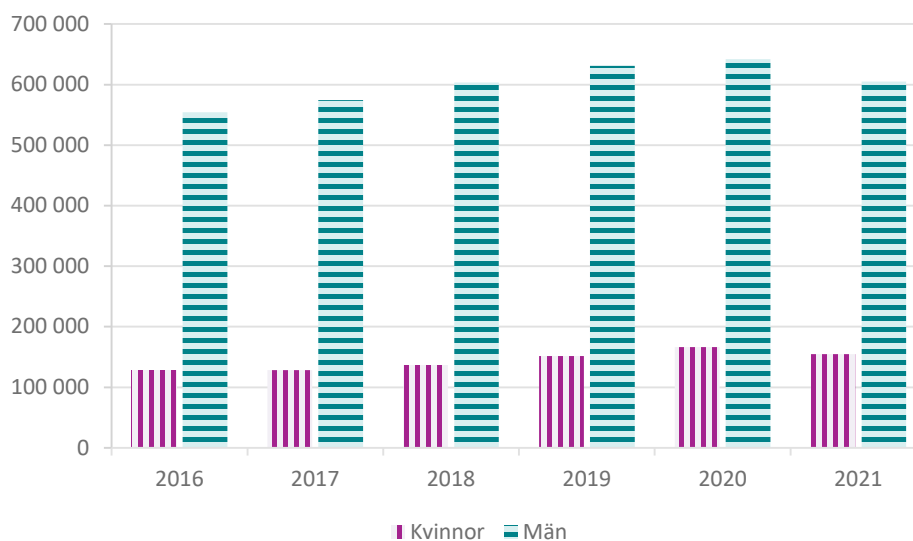
Figur 12. Registrerade skäliga brottsmisstankar per tusen invånare per polisregion 2016–2021.

Brottsmisstankar riktade mot kvinnor respektive män

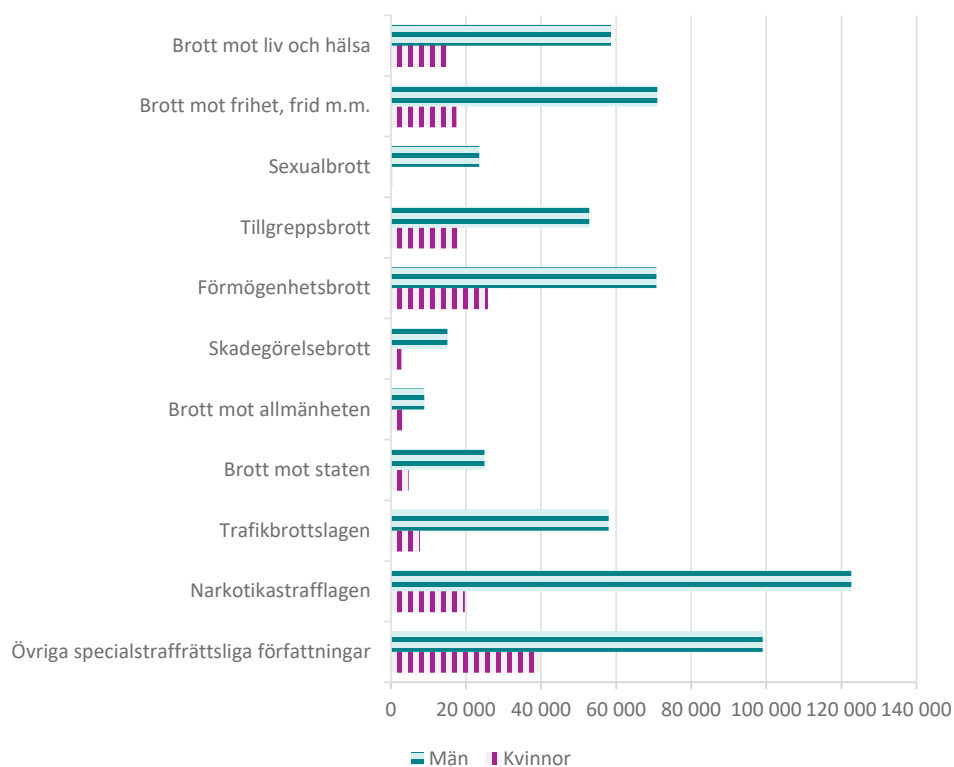
I de allra flesta fallen (men inte alla) är könet på den person som är misstänkt för ett brott känt. Av de skäligena brottsmisstankarna 2021 rörde 154 589 kvinnor och 605 332 män vilket ger att 20 procent av de skäligena brottsmisstankarna var riktade mot kvinnor och 80 procent mot män, se figur 13. Andelen skäligena brottsmisstankar riktade mot kvinnor respektive män är relativt oförändrad sedan 2016.

Figur 13. Registrerade skäligena brottsmisstankar mot kvinnor och män 2016–2021.

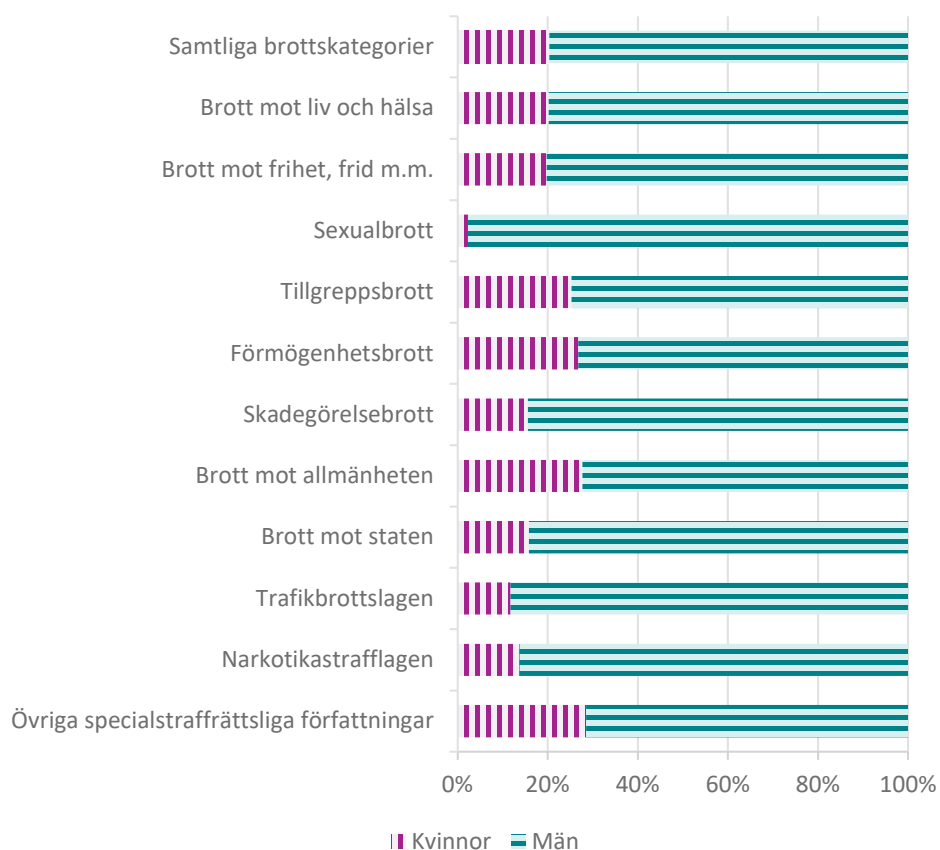
Den vanligaste brottskategorin för skäligen brottsmisstankar riktade mot kvinnor 2021 var brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar, 39 633 brottsmisstankar, och den vanligaste brottskategorin för skäligen brottsmisstankar riktade mot män var brott mot narkotikastrafflagen, 122 684 brottsmisstankar. Se figur 14.

Figur 14. Registrerade skäligen brottsmisstankar mot kvinnor och män per brottskategori 2021.

Figur 15 nedan visar fördelningen mellan skäligen brottsmisstankar som gällde kvinnor respektive män. Andelen skäligen brottsmisstankar som gällde kvinnor var högst för brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar, 29 procent, medan endast 2 procent av de skäligen brottsmisstankarna om sexualbrott gällde kvinnor. Brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar är en brottskategori med många typer av brott av helt olika karaktär.

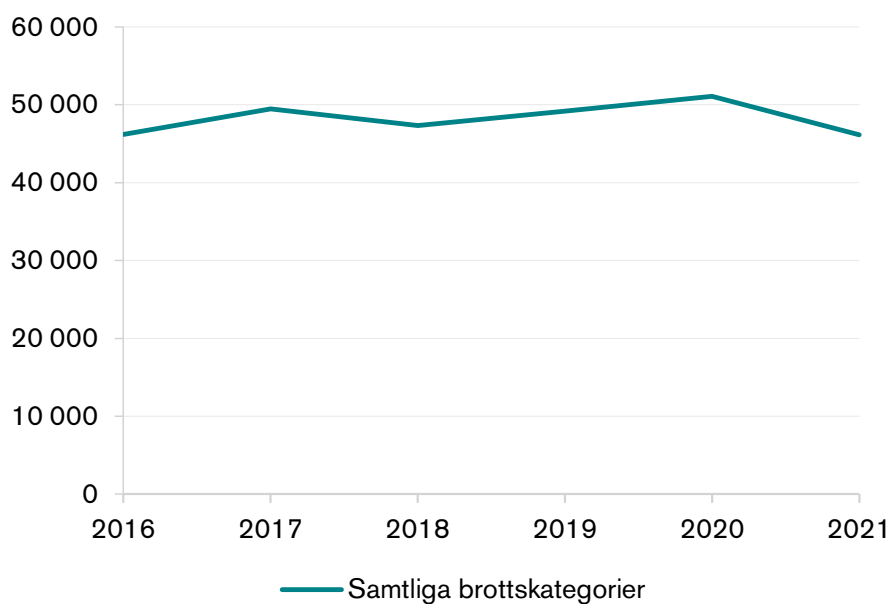
Figur 15. Andel registrerade skäligen brottsmisstankar mot kvinnor och män per brottskategori 2021.

Antalet brottsmisstankar riktade mot ungdomar minskade

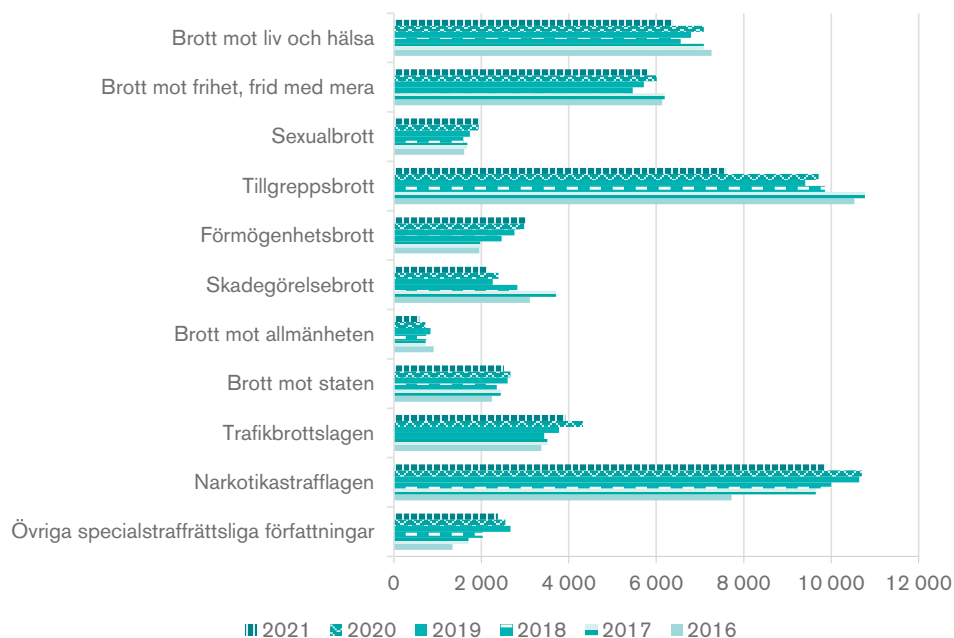
Antalet skäliga brottsmisstankar riktade mot ungdomar (15–17 år) minskade med 10 procent 2021 jämfört med 2020 till 46 141, se figur 16. Det kan jämföras med skäliga brottsmisstankar riktade mot vuxna, som minskade med 6 procent under samma period. Sedan 2016 har antalet skäliga brottsmisstankar per år riktade mot ungdomar varierat, men utan någon tydlig trend.

Figur 16. Registrerade skäliga brottsmisstankar mot ungdomar 2016–2021.

Under 2021 minskade antalet skäliga brottsmisstankar riktade mot ungdomar i de flesta brottskategorierna utom sexualbrott och förmögenhetsbrott, se figur 17. De vanligaste skäliga brottsmisstankarna riktade mot ungdomar rör brott mot narkotikastrafflagen och tillgreppsbrott. Tillgreppsbrott hade den största minskningen av antalet skäliga brottsmisstankar riktade mot ungdomar under 2021, en minskning med 22 procent. Antalet tillgreppsbrott med skäliga brottsmisstankar riktade mot ungdomar har minskat stadigt sedan 2017 (med en mindre uppgång 2020), i likhet med tillgreppsbrott med skäliga brottsmisstankar riktade mot vuxna.

Figur 17. Registrerade skäliga brottsmisstankar mot ungdomar per brottskategori 2016–2021.

Resultat av handläggningen av brottsmisstankar i den utredande och lagförande delen av brottmålsprocessen

Volymerna av brott och brottsmisstankar under 2021 utgjorde förutsättningarna för rättsväsendets arbete. Som redovisades i förra avsnittet fanns det 769 517 skäligen brottsmisstankar att hantera under 2021. De flesta var nyregistrerade under året, men det fanns även en ingående balans med oavslutade brottsmisstankar som registrerats under tidigare år. Som figur 3 i början av föregående avsnitt visar saknade mer än hälften av alla brott en brottsmisstanke. 40 procent av brotten hade dock minst en brottsmisstanke av som lägst graden skäligen misstänkt, vilket är den misstankegrad som vanligtvis krävs för att brottet ska kunna hanteras vidare i brottmålsprocessen. I detta avsnitt redovisas resultatet av handläggningen av dessa brottsmisstankar. Liksom i föregående avsnitt är det genomgående brottsmisstankar av som lägst graden skäligen misstänkt som avses.

I detta avsnitt får vi veta:

- Utifrån de förutsättningar som årets volymer av brott och brottsmisstankar gav, hur såg resultaten av handläggningen ut för 2021?
- Har resultaten förändrats över tid?
- Fanns det någon skillnad i resultat mellan brottsmisstankar mot ungdomar respektive vuxna?

I figurerna i detta avsnitt redovisas antalet skäligen brottsmisstankar som fått olika typer av beslut enbart baserat på beslut fattade under 2021. Utredningen av brottsmisstankar sträcker sig dock ofta över flera kalenderår. För andelen skäligen brottsmisstankar med olika beslut tas hänsyn även till de brottsmisstankar för vilka utredningen inleddes under tidigare kalenderår, för att andelen ska bli korrekt och inte överskattas.

Under utredningen samarbetar polis och åklagare ofta tätt, där utredningen ibland leds av polisen och ibland av åklagaren. I statistiken redovisas besluten som fattas i den utredande delen av brottmålsprocessen sammantaget, utan uppdelning på myndighet.

Den utredande delen av brottmålsprocessen har tre centrala hållpunkter:

- beslut om att inleda utredning
- beslut om att lägga ned utredningen
- beslut om att slutredovisa utredningen

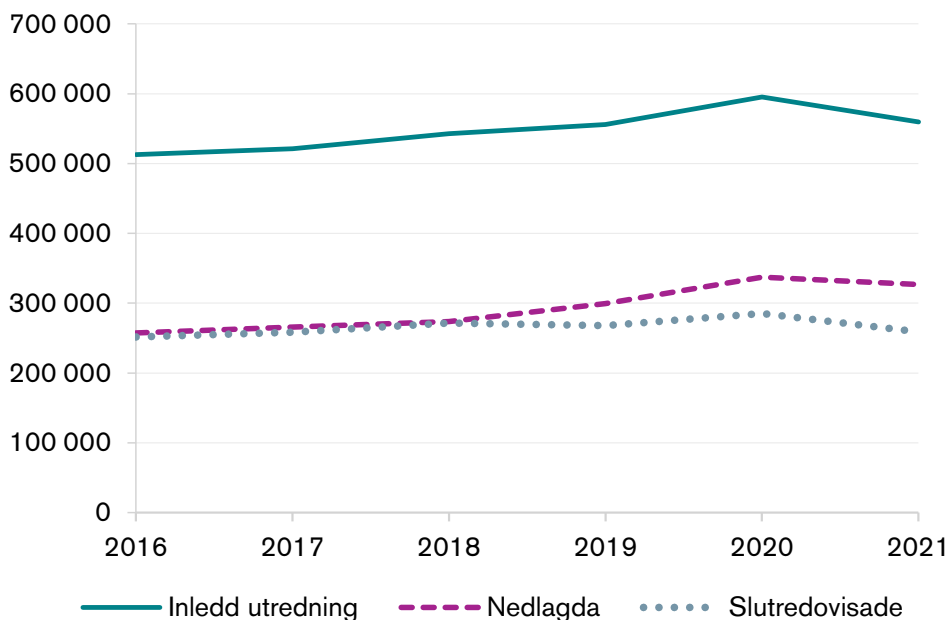
I statistiken redovisas brottsmisstankarna under samtliga hållpunkter som de har passerat i processen. Samma brottsmisstanke ingår ofta i flera hållpunkter, exempelvis ingår alla slutredovisade brottsmisstankar även i hållpunkten utredning inledd. Det förekommer för ett mindre antal brottsmisstankar att beslut har fattats både om nedläggning och om slutredovisning, och det förekommer även andra mindre avvikelser från förloppet som redovisas nedan (mer om dessa avvikelser i bilagan: Brottmålsprocessen, en komplex historia).

Färre utredningar inleddes 2021

För i stort sett samtliga brottsmisstankar fattades beslut om att inleda utredning, antingen under året eller tidigare. Den vanligaste formen för utredning är förundersökning, men det förekommer även förenklade utredningar (RB 23:22) och utredningar enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL).

En översikt över skäligen brottsmisstankar som utretts, lagts ner respektive slutredovisats sedan 2016 ges i figur 18. I de fall utredningen inte fortfarande pågick vid årets slut, hade beslut om antingen slutredovisning eller nedläggning fattats.

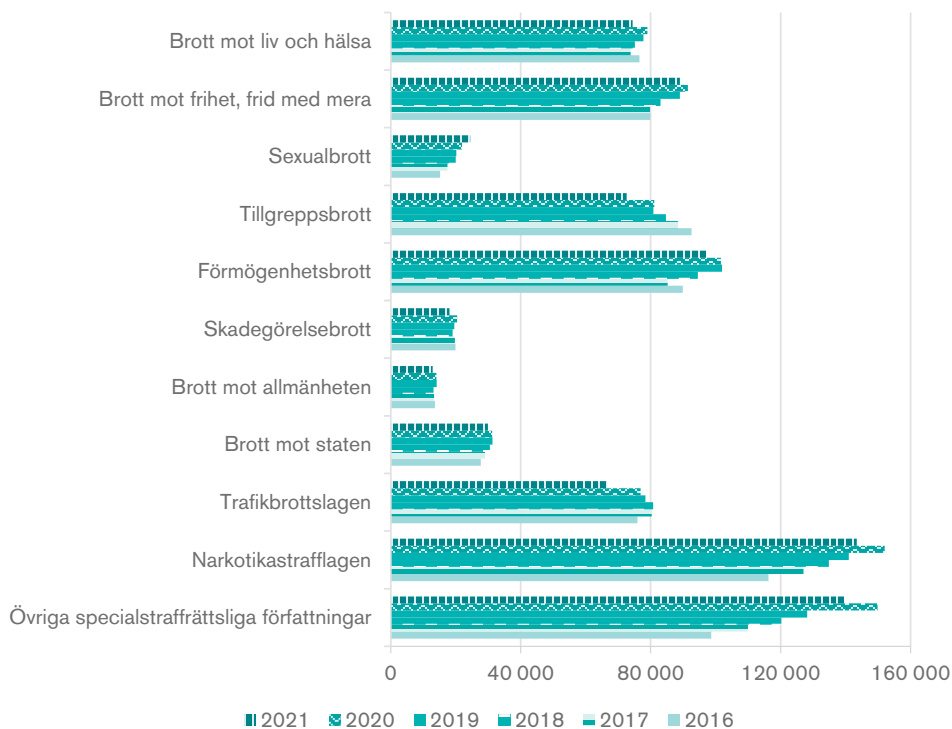
Figur 18. Skäligen brottsmisstankar med beslut under året om att inledda en utredning, lägga ned en utredning respektive slutredovisa en utredning, 2016–2021.

Utredning inleddes på 559 672 skäligen brottsmisstankar 2021, vilket är en minskning med 6 procent jämfört med året innan. Antalet skäligen brottsmisstankar med beslut om nedläggning minskade till 326 817, 3 procent mindre jämfört med året innan. Under 2021 slutredovisades 258 921 skäligen brottsmisstankar, vilket är en minskning med 9 procent jämfört med året innan.

De brottskategorier som hade flest inledda utredningar under 2021 var narkotikabrott (143 448 skäligen brottsmisstankar) och brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar (139 587 skäligen brottsmisstankar), se figur 19. Utvecklingen ser olika ut för olika brottskategorier. För narkotikabrott, brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar, förmögenhetsbrott samt brott mot frihet, frid med mera fanns en ökande trend 2016–2020 som bröts 2021 då antalet skäligen brottsmisstankar minskade. Tillgreppsbroten har haft en nedåtgående trend under perioden 2016–2021 (med en mindre uppgång 2020), och brott mot trafikbrottslagen minskade 2021 för tredje året i rad. Antalet registrerade trafikbrott är starkt kopplat till hur många kontroller polisen genomför. Under pandemin har polisen minskat insatserna mot rattfylleri på grund av risk för smittspridning vid nykterhetskontroll, vilket bedöms förklara en del av minskningen för trafikbrott.

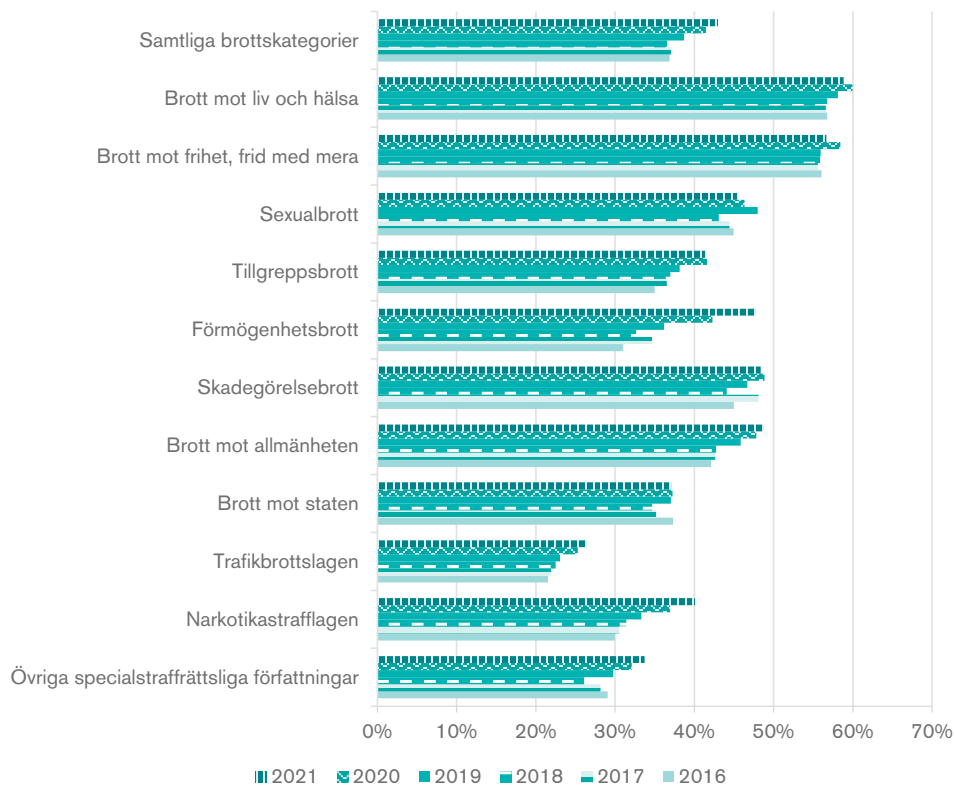
Figur 19. Skäligen brottsmisstankar med beslut om att inleda utredning under kalenderåret eller tidigare per brottskategori, 2016–2021.

Fyra av tio skäligen brottsmisstankar lades ner

Andelen nedlagda skäligen brottsmisstankar 2021 var 43 procent, vilket var en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2020, se figur 20. Andelen nedlagda skäligen brottsmisstankar varierade mellan olika brottskategorier. Under 2021 var andelen nedlagda skäligen brottsmisstankar störst för brott mot liv och hälsa (59 %) och minst för brott mot trafikbrottslagen (26 %).

Figur 20. Andelar nedlagda skäliga brottsmisstankar under kalenderåret eller tidigare per brottskategori, 2016–2021.

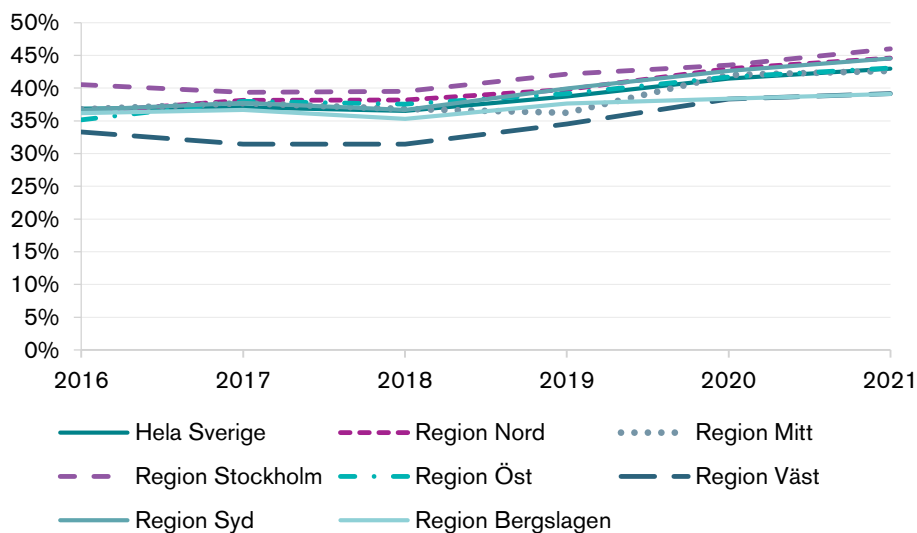
Andelen nedlagda skäliga brottsmisstankar har ökat med 6 procentenheter sedan 2016 när andelen nedlagda skäliga brottsmisstankar var 37 procent. Ökningen är störst för förmögenhetsbrott (från 31 % 2016 till 48 % 2021). För några brottskategorier minskade andelen, mest för brott mot frihet, frid med mera som minskade med 2 procent.

Störst andel nedlagda brottsmisstankar i region Stockholm

Andelen nedlagda skäliga brottsmisstankar varierar mellan polisregioner, se figur 21 nedan. Högst andel nedlagda skäliga brottsmisstankar hade region Stockholm (46 %) och lägst andel hade region Väst och region Bergslagen (39 %). Andelen nedlagda skäliga brottsmisstankar ökade något i samtliga polisregioner under 2021, med 1 eller 2 procentenheter.

De olika polisregionerna har olika brottsammansättningar och vissa brottstyper är svårare att utreda än andra, något som bidrar till dessa regionala skillnader.

Figur 21. Andel nedlagda skäliga brottsmisstankar under kalenderåret eller tidigare per polisregion, 2016–2021.

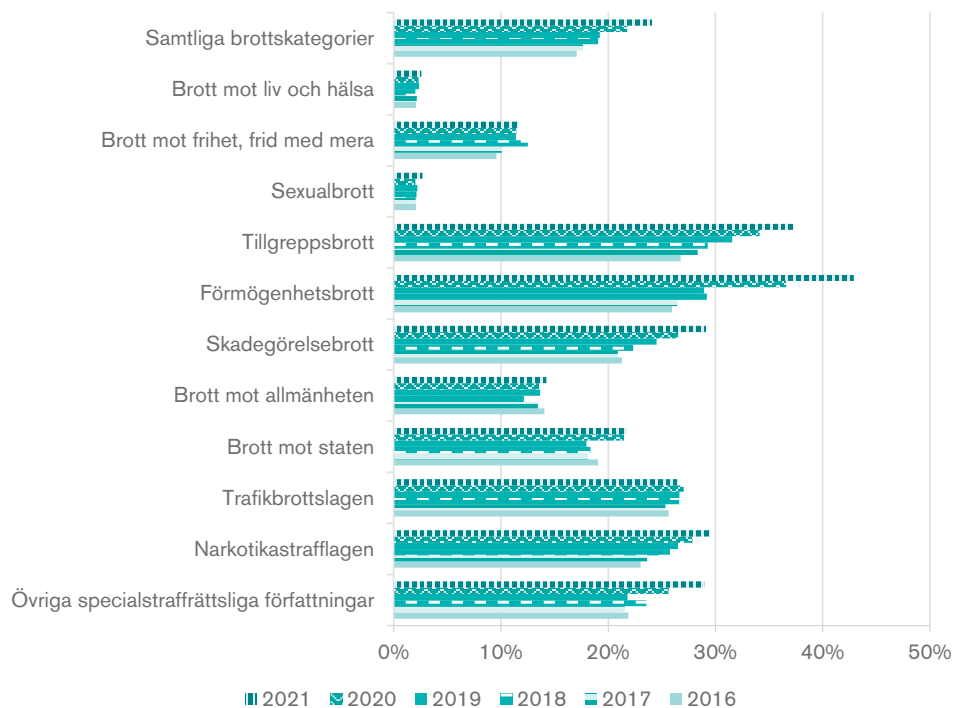

En femtedel av nedläggningarna avsåg förundersökningsbegränsning

Som ett led i att effektivisera rättsväsendets arbete med att utreda brott och brottsmisstankar, och därmed frigöra resurser för att kunna utreda brottsmisstankar med goda förutsättningar för att leda till lagföring, finns möjlighet att förundersökningsbegränsa vissa utredningar. Av de utredningar som lades ned 2021 var det för 79 526 skäliga brottsmisstankar, motsvarande 24 procent, med hänvisning till förundersökningsbegränsning (se figur 22).

I dessa fall har en bedömning gjorts att brottsmisstanken kan läggas ned på ett tidigt stadium utan att någon större utredning görs. Det sker när utredning av brottsmisstanken inte bedöms få någon, eller endast liten, betydelse för en eventuell påföljd. Det kan exempelvis röra sig om brottsmisstankar där personen samtidigt är misstänkt för andra brott och den förutsedda påföljden för de övriga brotten vid en helhetsbedömning framstår som tillräcklig. Andelen skäliga brottsmisstankar som lagts ned med hänvisning till förundersökningsbegränsning var störst för förmögenhetsbrott (43 %) och tillgreppsbrott (37 %). Däremot var det ovanligt med förundersökningsbegränsning för brott mot liv och hälsa och sexualbrott (3 % vardera).

Figur 22. Andel nedlagda skäliga brottsmisstankar med förundersökningsbegränsning per brottskategori, 2016–2021.

Andelen nedlagda skäliga brottsmisstankar med hänvisning till förundersökningsbegränsning ökade med 2 procentenheter 2021 jämfört med 2020, då andelen var 22 procent. Ökningen var störst för förmögenhetsbrott (6 procentenheter). För trafikbrott minskade andelen något med 1 procentenhet.

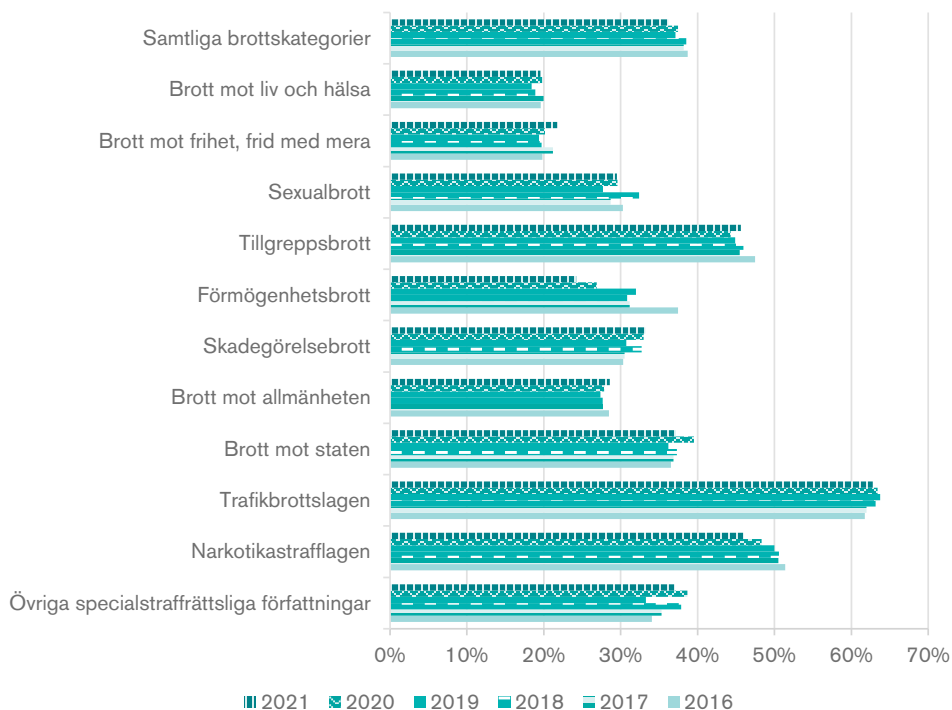
Antalet slutredovisade brottsmisstankar minskade 2021

När utredningen lyckats inhämta bevisning som bedöms vara tillräckligt god för att väcka åtal, slutredovisas brottsmisstanken. Den slutredovisade utredningen är avsedd att utgöra underlag för ett beslut i åtalsfrågan.

Antalet slutredovisade skäliga brottsmisstankar under 2021 var 278 150, en minskning med 9 procent jämfört med 2020 och en återgång till 2017 års nivå. Andelen slutredovisade av alla brottsmisstankar där utredning inletts var 36 procent vilket är en procentenhet mindre än 2020, se figur 23.

Andelen slutredovisade skäliga brottsmisstankar skiljer sig åt mellan de olika brottskategorierna, från 20 procent för brott mot liv och hälsa till 63 procent för brott mot trafikbrottslagen.

Figur 23. Andel skäliga brottsmisstankar med beslut om slutredovisning under kalenderåret eller tidigare per brottskategori, 2016–2021.

Utvecklingen varierade mellan olika brottskategorier. För brott mot frihet och frid med mera ökade andelen slutredovisade skäliga brottsmisstankar mest 2021, med 2 procentenheter. Störst minskning i andel slutredovisade skäliga brottsmisstankar 2021 hade förmögenhetsbrott. Andelen slutredovisade skäliga brottsmisstankar inom förmögenhetsbrott 2021 var 24 procent, vilket är en minskning med 3 procentenheter sedan 2020 och en minskning med 13 procentenheter sedan 2016.

I tolkningen av resultaten ska man tänka på att de olika brottskategorierna har olika karaktär, exempelvis är vissa brottskategorier svårare och mer tidskrävande att utreda än andra. Brotten upptäcks och kommer till rättsväsendets kännedom på olika sätt, och kräver olika utredningsåtgärder eller särskilda utredningsresurser. Resultatet kan även påverkas av prioriteringar och av resursfördelningen inom de brottsutredande verksamheterna.

Andelen slutredovisade brottsmisstankar påverkas av både externa och interna omständigheter. Antalet pågående utredningar i den ingående balansen och antalet nya utredningar som inleds under ett år påverkar mycket. Om många utredningar från tidigare år är oavslutade påverkar det

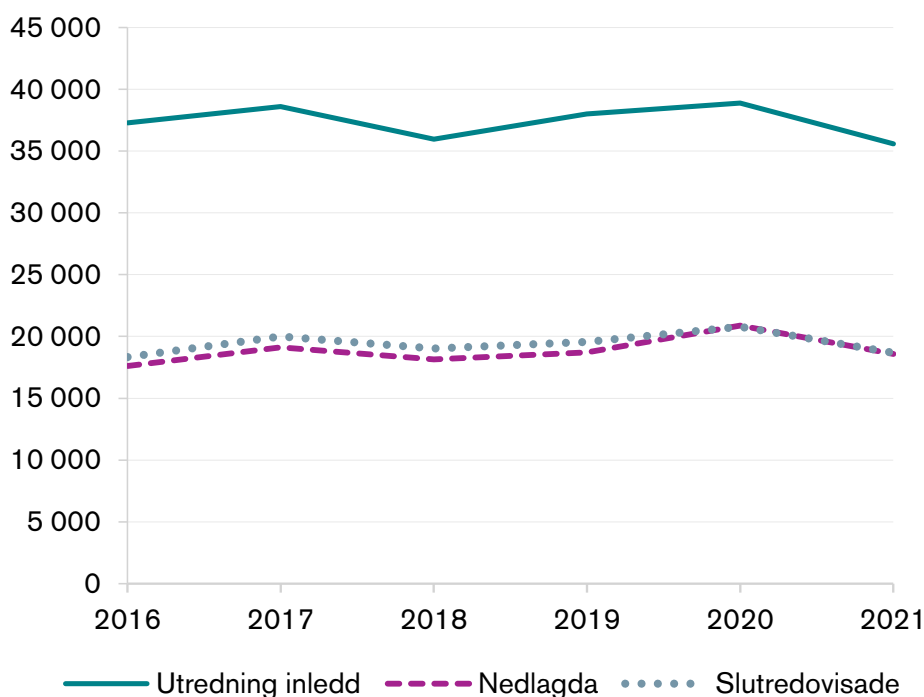
möjligheterna att ta sig an nya utredningar. Annat som kan påverka andelen slutredovisade brottsmisstankar är antalet nedlagda utredningar med förundersökningsbegränsning.

Färre utredda brottsmisstankar mot ungdomar 2021

Under 2021 minskade antalet skäligen brottsmisstankar mot ungdomar (15–17 år) som fick beslut om att inleda utredning med 8 procent till 35 605. Nivån sett över längre tid, sedan 2016, är dock utan någon tydlig trend, se figur 24.

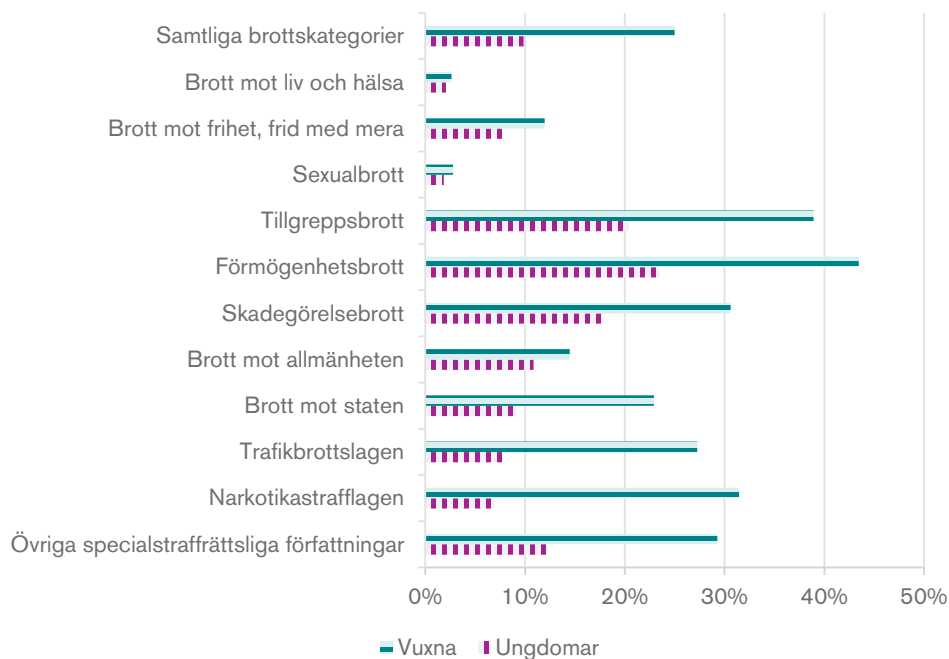
Nedlagda skäligen brottsmisstankar respektive slutredovisade skäligen brottsmisstankar mot ungdomar är ungefär lika många till antalet. Mellan 2016 och 2020 fanns en ökande trend, men under 2021 minskade antalet nedlagda skäligen brottsmisstankar mot ungdomar med 11 procent och antalet slutredovisade minskade med 10 procent.

Figur 24. Skäligen brottsmisstankar mot ungdomar, beslut som fattats under kalenderåret per beslutstyper, 2016–2021.

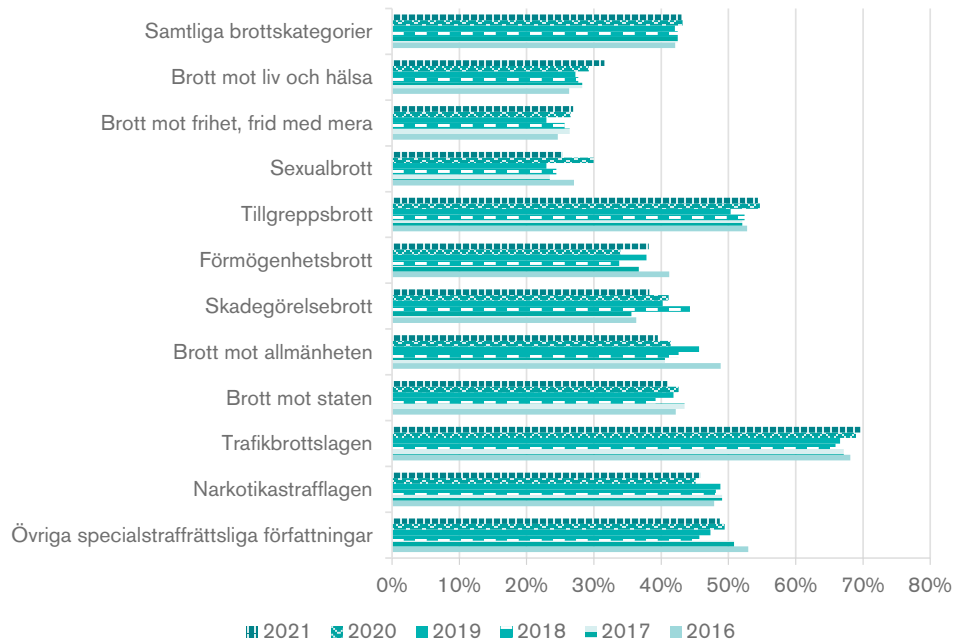
Förundersökningsbegränsning är ovanligare när brottsmisstanken rör en ung person, se figur 25. Endast 10 procent av de skäligen brottsmisstankar mot ungdomar som lades ned 2021 var förundersökningsbegränsade, jämfört med 25 procent för skäligen brottsmisstankar mot vuxna (18 år eller äldre).

Figur 25. Andel nedlagda skäliga brottsmisstankar med beslut om förundersökningsbegränsning per brottskategori för ungdomar och vuxna 2021.

Andelen slutredovisade skäliga brottsmisstankar bland ungdomar var 43 procent 2021. (Som jämförelse var andelen slutredovisade skäliga brottsmisstankar för vuxna under 2021 36 %.) Andelen har varit stabil sedan tidsseriens början 2016, se figur 26. Andelen slutredovisade skäliga brottsmisstankar för ungdomar skilde sig åt mellan olika brottskategorier. Högst andel under 2021 hade brott mot trafikbrottslagen, 70 procent, och lägst andel hade sexualbrott, 25 procent. Under 2021 ökade andelen slutredovisade skäliga brottsmisstankar bland ungdomar mest för förmögenhetsbrott, en ökning med 4 procentenheter. Samtidigt minskade andelen slutredovisade skäliga brottsmisstankar bland ungdomar mest inom sexualbrott, som minskade med 5 procentenheter.

Figur 26. Andel slutredovisade skäliga brottsmisstankar mot ungdomar under kalenderåret eller tidigare per brottskategori, 2016–2021.

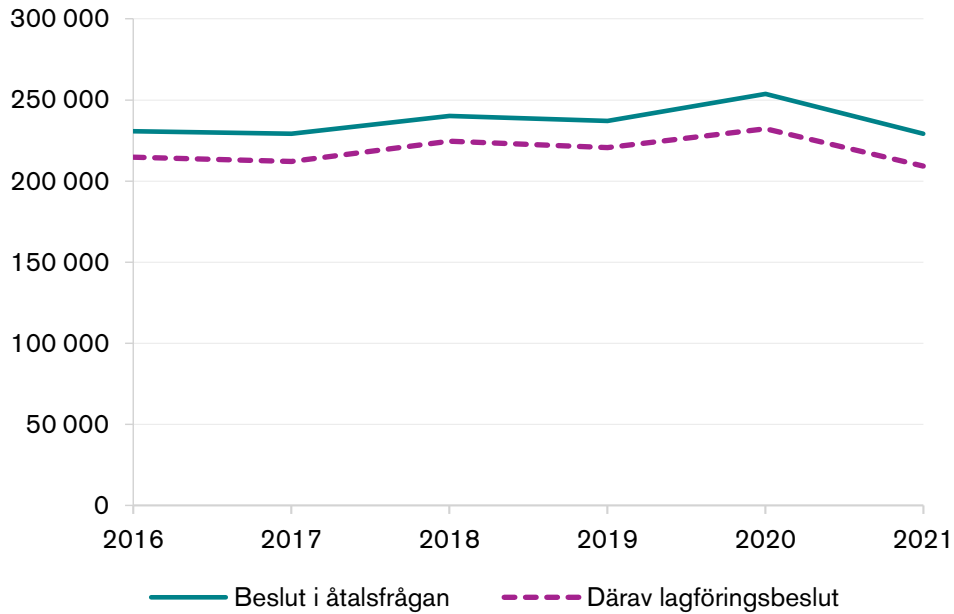

Minskat antal brottsmisstankar med beslut i åtalsfrågan

När en brottsmisstanke har slutredovisats är det åklagarens uppgift att fatta beslut i åtalsfrågan. Tre beslutstyper räknas här som lagföringsbeslut. Utöver beslutet att väcka åtal, som är det vanligaste beslutet, räknas även beslut om att utfärda strafföreläggande (böter som utfärdas av åklagare) och beslut om att meddela åtalsunderlåtelse som lagföringsbeslut. Åklagaren kan även fatta beslut om att ej väcka åtal (även kallat negativt åtalsbeslut).

Under 2021 fick 229 119 brottsmisstankar beslut i åtalsfrågan vilket var en minskning med 10 procent sedan föregående år, se figur 27. Av dessa fick 209 286 ett lagföringsbeslut, även det minskning med 10 procent sedan föregående år.

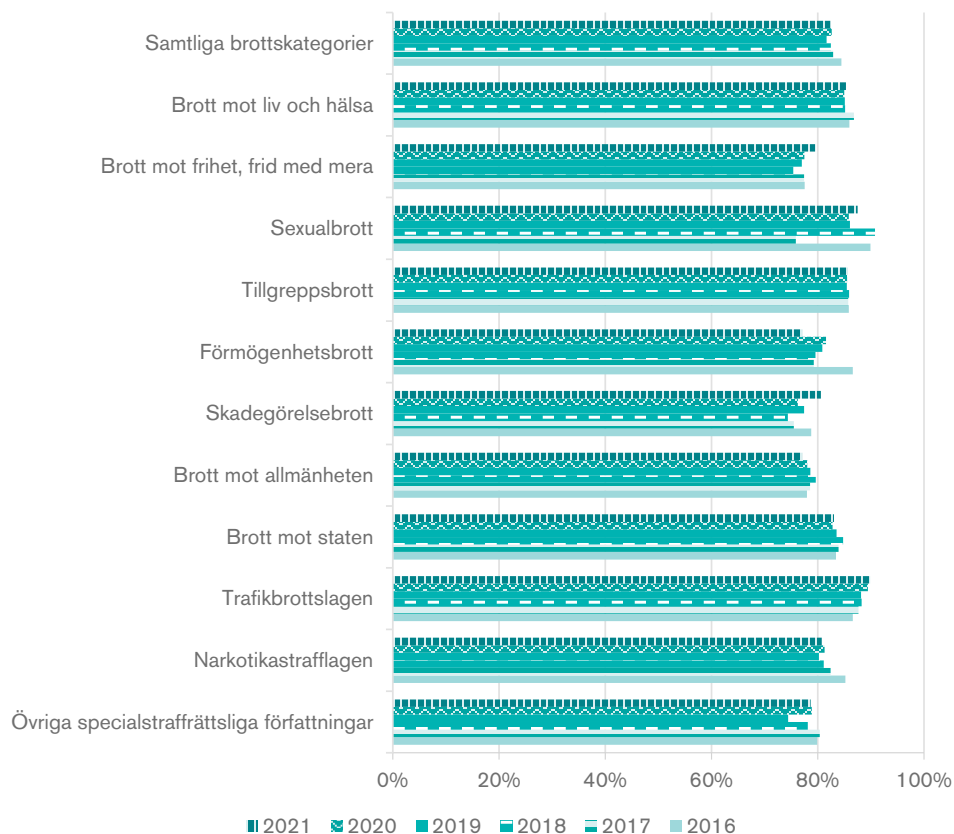
Figur 27. Brottsmisstankar med beslut i åtalsfrågan respektive lagföringsbeslut under kalenderåret, 2016–2021.

Andel slutredovisade brottsmisstankar med beslut i åtalsfrågan minskade marginellt

Andelen som fick beslut i åtalsfrågan av samtliga slutredovisade minskade samtidigt marginellt, från 83 procent till 82 procent. Andelen slutredovisade brottsmisstankar som fick beslut i åtalsfrågan varierade mellan de olika brottskategorierna, från 77 procent för brott mot allmänheten och förmögenhetsbrott till 90 procent för trafikbrott (se figur 28). Andelen slutredovisade brottsmisstankar ökade mest för skadegörelsebrott som ökade med 4 procentenheter. Samtidigt minskade andelen för förmögenhetsbrott med 5 procentenheter.

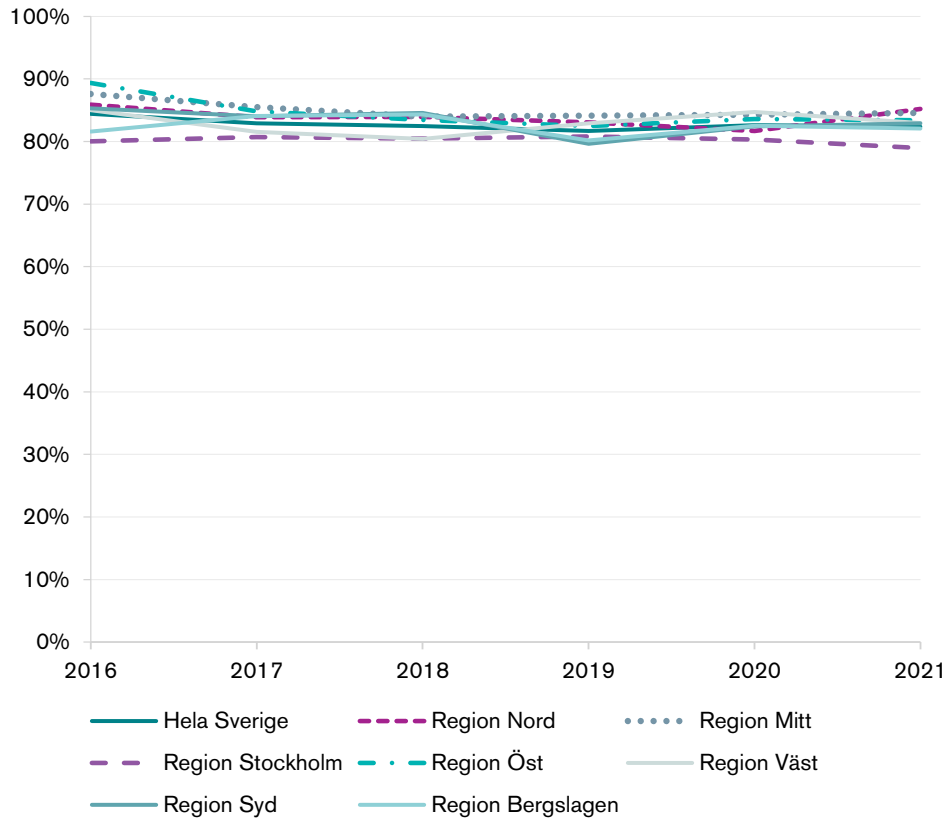
Figur 28. Andel slutredovisade brottsmisstankar med beslut i åtalsfrågan per brottskategori 2016–2021.

Små regionala variationer i andel beslut i åtalsfrågan

Figur 29 nedan visar andelen som fått beslut i åtalsfrågan i de olika polisregionerna. Andelen var högst i region Nord och region Mitt (85 %) och lägst i region Stockholm (79 %). Förändringarna sedan 2020 varierade; region Nord hade den största ökningen med 4 procentenheter och region Väst hade den största minskningen med 2 procentenheter.

Figur 29. Andel slutredovisade brottsmisstankar med beslut i åtalsfrågan per polisregion, 2016–2021.

Olika typer av lagföringsbeslut

En brottsmisstanke kan få ett eller flera lagföringsbeslut, alltså beslut om att väcka åtal, om att utfärda strafföreläggande eller om att meddela åtalsunderlåtelse.

När ett strafföreläggande har utfärdats ska den person som är misstänkt för brottet godkänna strafföreläggandet för att det ska verkställas. Om strafföreläggandet inte godkänns (vilket hände i ungefär en fjärdedel av fallen) behöver åklagaren fatta ett nytt beslut i åtalsfrågan.

Om den misstänkta personen erkänt brottet, och om brottet är lindrigt eller om det väcks åtal mot personen för ett annat allvarligare brott, kan åklagaren besluta om att meddela åtalsunderlåtelse. En åtalsunderlåtelse betyder att det inte väcks åtal för det specifika brottet, däremot antecknas det i belastningsregistret.

De brottsmisstankar som får ett beslut om att väcka åtal går vidare till domstol, där skuldfrågan ska avgöras och ett eventuellt straff ska bestämmas.

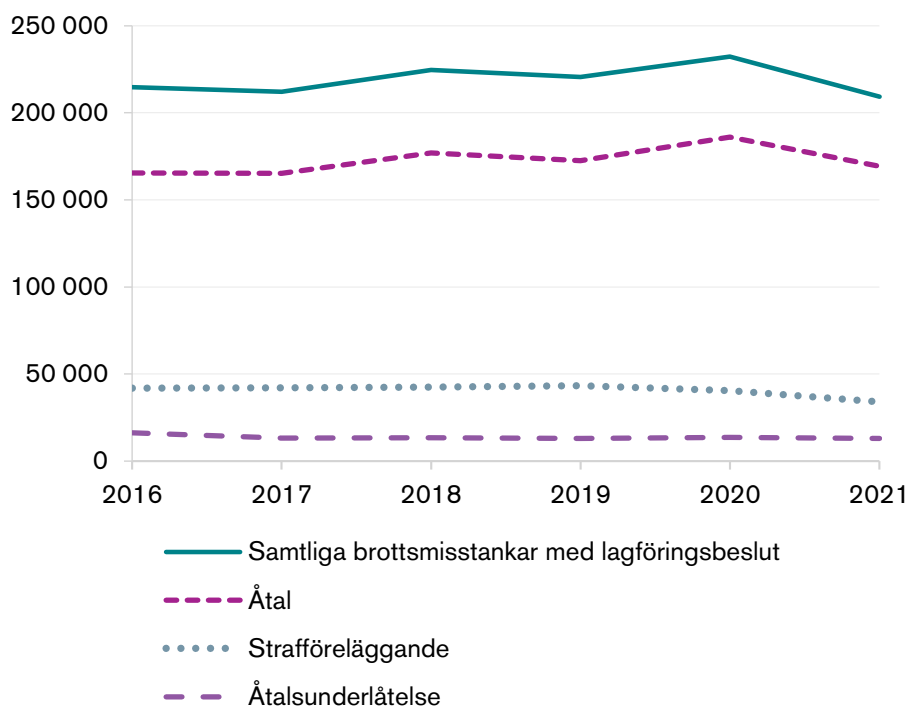
Eftersom en brottsmisstanke kan få flera typer av lagföringsbeslut är summan av de brottsmisstankar som fått beslut om åtal, beslut om strafförelägganden och beslut om åtalsunderlåtelse större än antalet brottsmisstankar som fått lagföringsbeslut.

Minskat antal brottsmisstankar med beslut om att väcka åtal

Den vanligaste typen av lagföringsbeslut var beslut om att väcka åtal (se figur 30 nedan). Under 2021 fattades 169 382 beslut om åtal, vilket är en minskning med 16 755 sedan 2020, motsvarande 9 procent. Sedan 2016 har antalet brottsmisstankar med beslut om åtal ökat med 2 procent.

Antalet brottsmisstankar med beslut om strafföreläggande var 34 053 under 2021, vilket är en minskning med 6 348 sedan 2020, motsvarande 19 procent. Det är den lägsta nivån sedan tidsseriens början 2016. Antalet brottsmisstankar som fått beslut om åtalsunderlåtelse är mindre, 13 054 under 2021, och antalet har minskat 5 procent jämfört med 2020.

Figur 30. Brottsmisstankar med lagföringsbeslut per typ av lagföringsbeslut, 2016–2021.

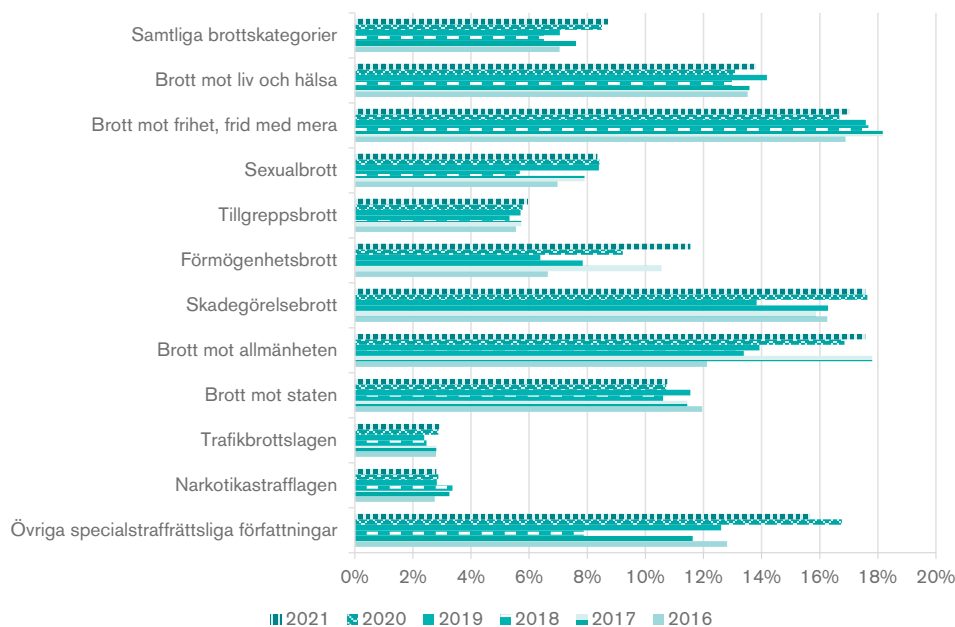

Minskat antal brottsmisstankar med beslut om att inte väcka åtal

Om åklagaren bedömer att det inte finns tillräckliga bevis för att den misstänkte har begått brottet fattar åklagaren beslut om att inte väcka åtal. Det innebär att bevisningen inte är stark nog för att kunna ligga till grund för en fällande dom. Det kan bero på att den misstänkte förnekar brottet eller att det saknas vittnen eller teknisk bevisning. Beslutet om att inte väcka åtal innebär att förundersökningen av brottsmisstanken läggs ned och att brottsmisstanken juridiskt sett upphör. Om det kommer fram nya uppgifter om brottet och brottsmisstanken kan utredningen tas upp igen.

Under 2021 var det 19 969 brottsmisstankar som fick ett beslut om att inte väcka åtal, vilket motsvarar 9 procent av alla brottsmisstankar som fick ett beslut i åtalsfrågan under året (se figur 31). Detta är en minskning med 1 607 brottsmisstankar, eller 7 procent, jämfört med 2020. Större delen av minskningen, 1 292 stycken, avser brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar som var den *antalsmässigt* vanligaste brottskategorin för de brottsmisstankar som får beslut om att inte väcka åtal. *Andelen* brottsmisstankar som får beslut om att inte väcka åtal är dock oförändrad jämfört med 2020.

Figur 31. Andel brottsmisstankar med beslut i åtalsfrågan med beslut om att ej väcka åtal per brottskategori, 2016–2021.

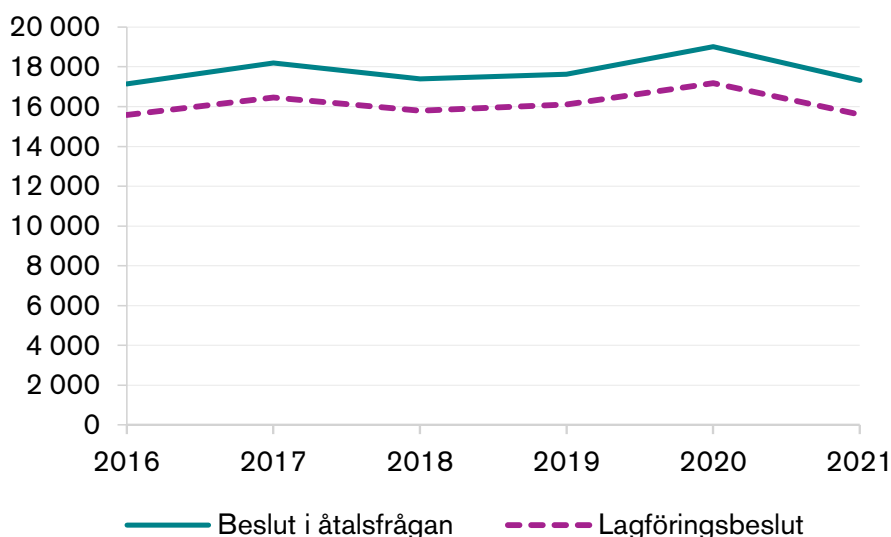

Färre ungdomar fick ett beslut i åtalsfrågan

Straffbarhetsåldern i Sverige är från 15 år. Barn som begår brott innan de fyllt 15 år kan inte lagföras.

Utvecklingen av antalet brottsmisstankar mot ungdomar som fick beslut i åtalsfrågan (figur 32) följer den generella utvecklingen för brottsmisstankar (figur 27) relativt väl, med en noterbar topp 2020. Under 2021 fick 17 308 brottsmisstankar mot ungdomar beslut i åtalsfrågan, en minskning med 9 procent jämfört med året innan. Av dessa fick 15 609 ett lagföringsbeslut, även det en minskning med 9 procent jämfört med året innan.

Figur 32. Brottsmisstankar mot ungdomar med beslut i åtalsfrågan respektive lagföringsbeslut, 2016–2021.

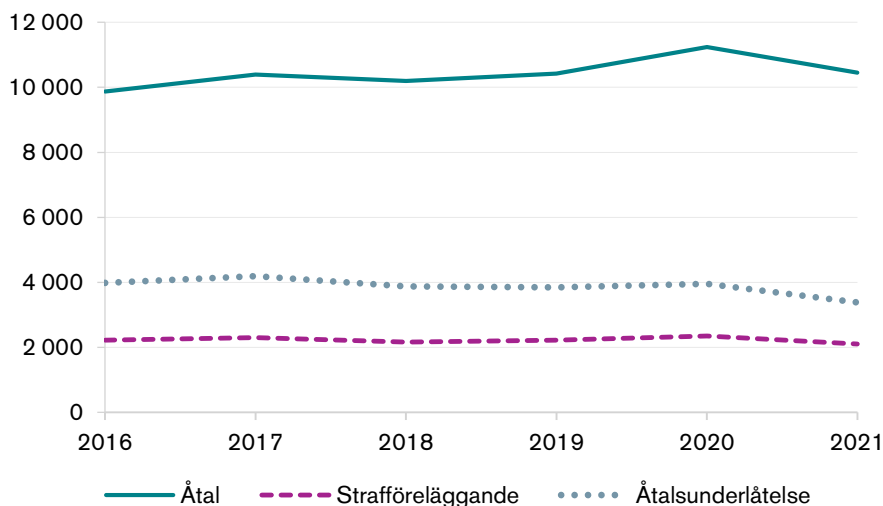

Minskningen av antalen brottsmisstankar mot ungdomar som fick beslut i åtalsfrågan respektive lagföringsbeslut är i linje med att rättsväsendet hanterade färre brottsmisstankar mot ungdomar 2021 jämfört med 2020 (se figur 16).

Det vanligaste lagföringsbeslutet för ungdomar var ett beslut om att väcka åtal, se figur 33. 10 454 brottsmisstankar mot ungdomar fick beslut om att väcka åtal 2021 vilket är en minskning med 780 sedan föregående år, motsvarande 7 procent. Beslut att utfärda strafföreläggande uppgick 2021 till 2 105 stycken vilket är en minskning med 10 procent sedan föregående år. 2021 fattades 3 379 beslut om åtalsunderlåtelse (inklusive straffvarning) rörande ungdomar, en minskning på 14 procent sedan föregående år. Åtalsunderlåtelse eller straffvarning utgjorde 22 procent av alla

lagföringsbeslut mot ungdomar, vilket kan jämföras med 5 procent för brottsmisstankar mot vuxna.

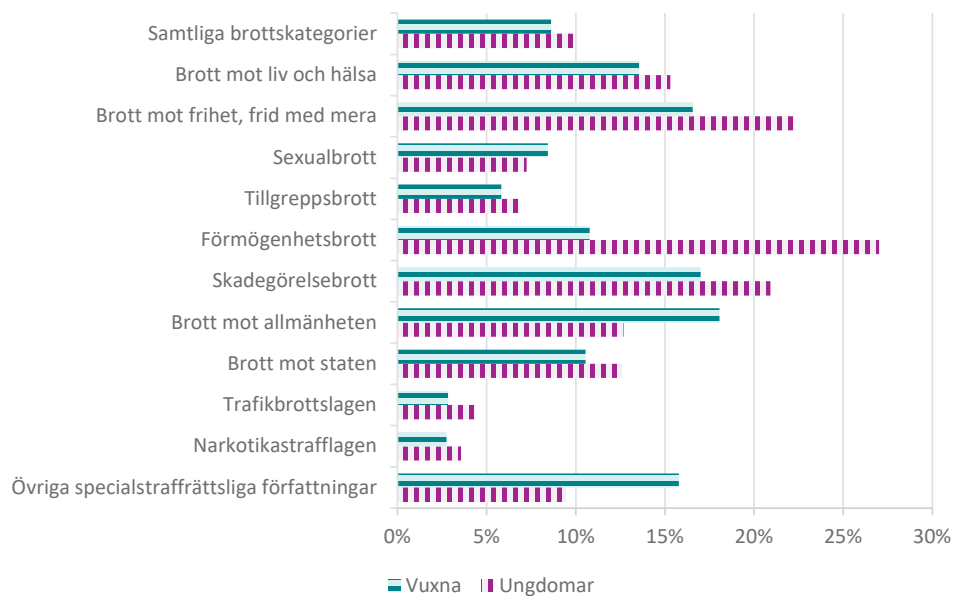
Figur 33. Skäligen brottsmisstankar mot ungdomar med lagföringsbeslut per typ av lagföringsbeslut, 2016–2021.

Av de slutredovisade brottsmisstankarna med beslut i åtalsfrågan var det vanligare med beslut om att ej väcka åtal när brottsmisstankarna gällde ungdomar (10 %) jämfört med vuxna (9 %), se figur 34. För tre brottskategorier var det en större andel vuxna som fick beslut om att ej väcka åtal: sexualbrott (8 % för vuxna mot 7 % för unga), brott mot allmänheten (18 % för vuxna mot 13 % för unga) och brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar (16 % för vuxna mot 9 % för unga).

Det är ovanligt att ungdomar är misstänkta för brott mot allmänheten; det fanns under 2021 endast 205 sådana brottsmisstankar mot ungdomar som fick beslut i åtalsfrågan. Brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar är en brottskategori med många typer av brott av helt olika karaktär. Det är troligt att fördelningen mellan de olika typerna av brott inom kategorin skiljer sig mellan ungdomar och vuxna. Att ungdomar relativt sett mer sällan får beslut om att ej väcka åtal i dessa brottskategorier bör därför tolkas med försiktighet.

Figur 34. Andel brottsmisstankar av de som fått beslut i åtalsfrågan 2021 med beslut om att ej väcka åtal per brottskategori för ungdomar och vuxna.

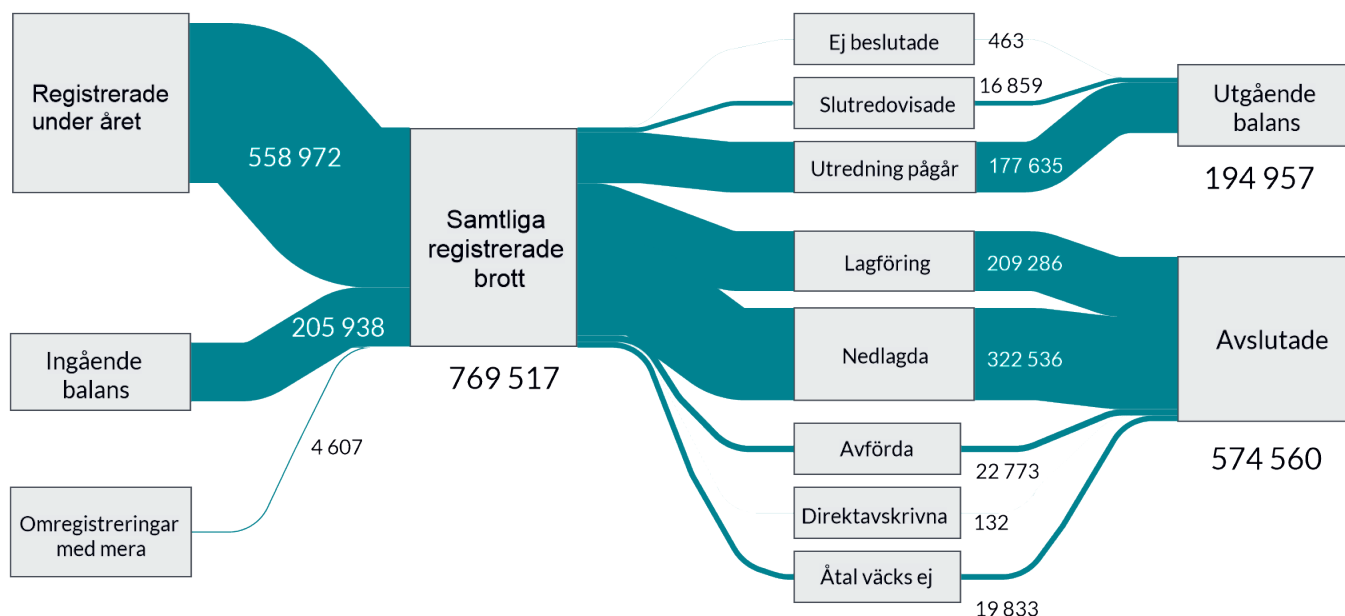
Brottsmisstankar som fortfarande var under handläggning i slutet av året

De beslut som tagits på brottsmisstankarna under året styr vilken status brottsmisstankarna har i slutet av året. Eftersom endast brottsmisstankar av lägst graden skäligen misstänkt kan gå vidare i brottmålsprocessen är det bara de som ingår i redovisningen. Volymerna visas för varje status, men fokus ligger på de brottsmisstankar som vid årets slut fortfarande var under handläggning (i utgående balans). Redovisningen ger en översiktssbild av status för handläggningen vid årets slut.

Brottsmisstankarna redovisas under endast en status – den senast uppnådda den 31 december. Antalet i varje hållpunkt summerar till det totala antalet brottsmisstankar, och andelarna summerar till hundra procent. (Till skillnad från redovisning av beslut i förra avsnittet, där en brottsmisstanke kan redovisas under flera beslutstyper.)

Figur 35 visar antalet skäligen brottsmisstankar i brottmålsprocessen 2021, samt brottsmisstankarnas status vid årets slut.

Figur 35. Skäligen brottsmisstankar i brottmålsprocessen 2021.

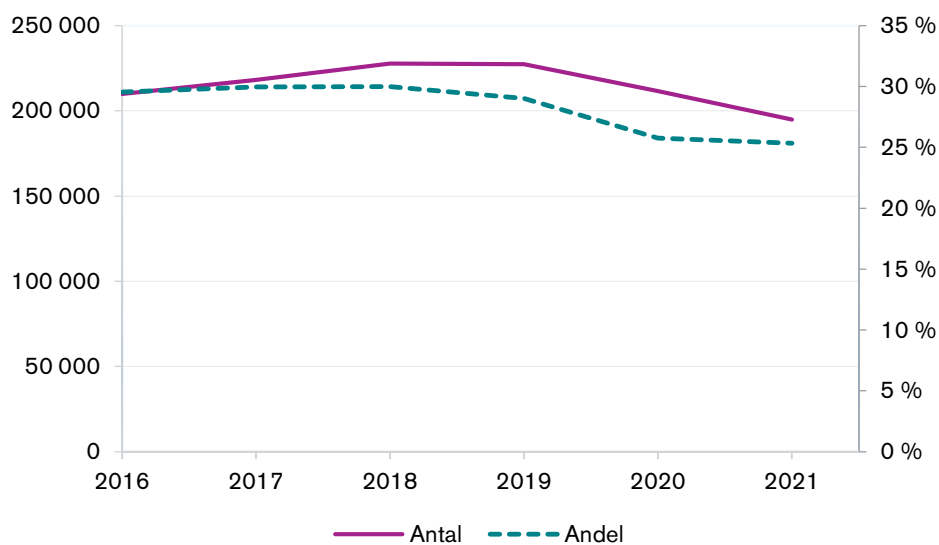

Vid årets slut var 574 560 brottsmisstankar avslutade, vilket motsvarade 75 procent av samtliga registrerade skäligen brottsmisstankar 2021. Resterande 194 957 (25 %) hade antingen ännu inte fått något beslut, var under pågående utredning eller hade statusen slutredovisade. De var fortfarande öppna och utgjorde den utgående balansen för året. Dessa brottsmisstankar kommer att bli ingående balans under nästa år och fortsätta hanteras av rättsväsendet då.

Brottsmisstankar i utgående balans fortsätter att minska

Antalet brottsmisstankar i utgående balans minskade med 8 procent 2021 till 194 957 vilket alltså var den lägsta noteringen sedan tidsseriens början 2016, se figur 36. Även andelen i utgående balans av samtliga brottsmisstankar som hanterades under året minskade något (0,4 %) från 26 procent 2020 till 25 procent 2021.

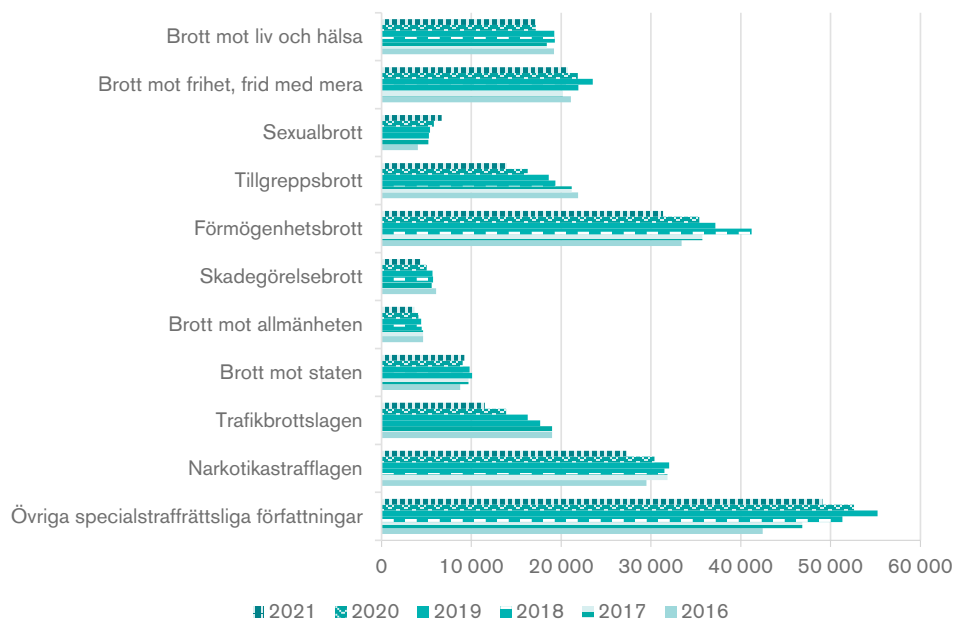
Figur 36. Brottsmisstankar i utgående balans 2016–2021.

Brottskategorierna brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar och förmögenhetsbrott var de två största kategorierna inom den utgående balansen, se figur 37. Tillsammans utgjorde dessa 41 procent av den totala utgående balansen. Det är en konsekvens av att detta är stora kategorier totalt (avslutade brottsmisstankar och utgående balans), men även av att det är brottskategorier som generellt tar längre tid att utreda, vilket innebär en ökad sannolikhet för att handläggningen sträcker sig över årsskiftet (se separat statistik för genomströmningstider). Antalet i utgående balans

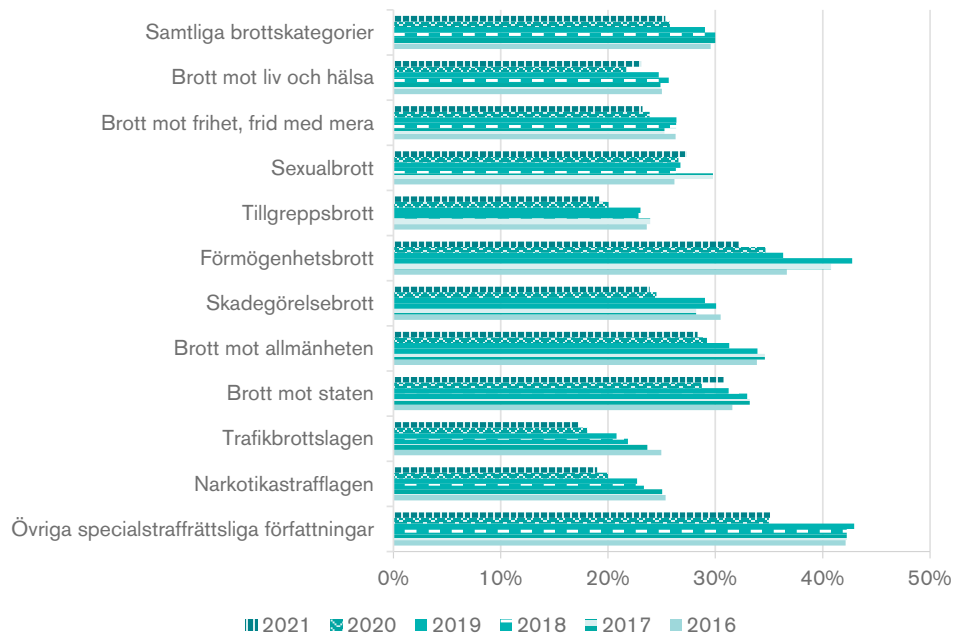
minskade mest för förmögenhetsbrott, -4 016, och ökade mest för sexualbrott, +851.

Figur 37. Antal brottsmisstankar i utgående balans per brottskategori, 2016–2021.

Andelen i utgående balans minskade för många brottskategorier 2021, se figur 38. Störst andel brottsmisstankar i utgående balans hade brottskategorierna brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar (35 %) och förmögenhetsbrott (32 %), som nämndes ovan är två brottskategorier som generellt tar längre tid att utreda. Minst andel brottsmisstankar i utgående balans hade trafikbrott, 17 procent.

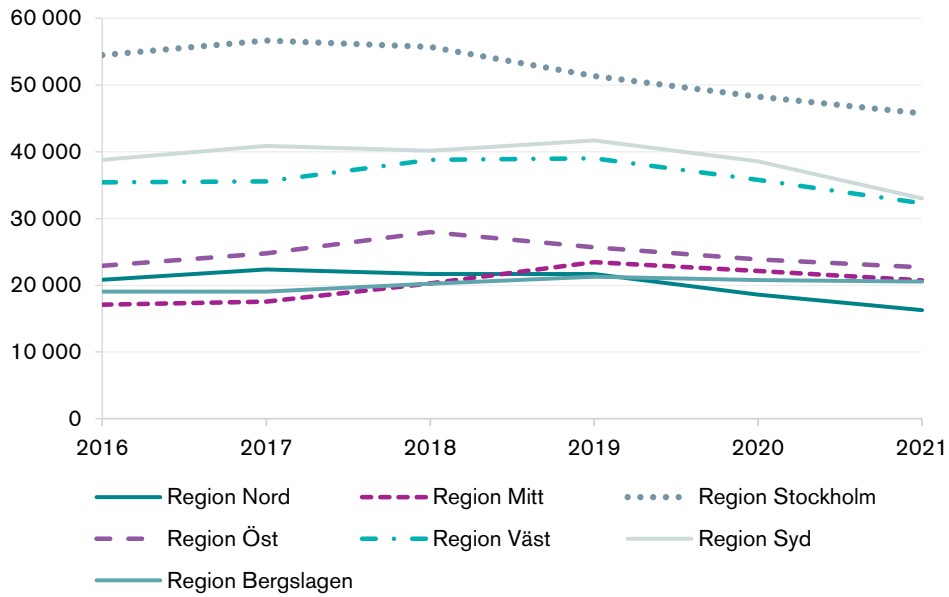
Figur 38. Andel brottsmisstankar i utgående balans per brottskategori, 2016–2021.

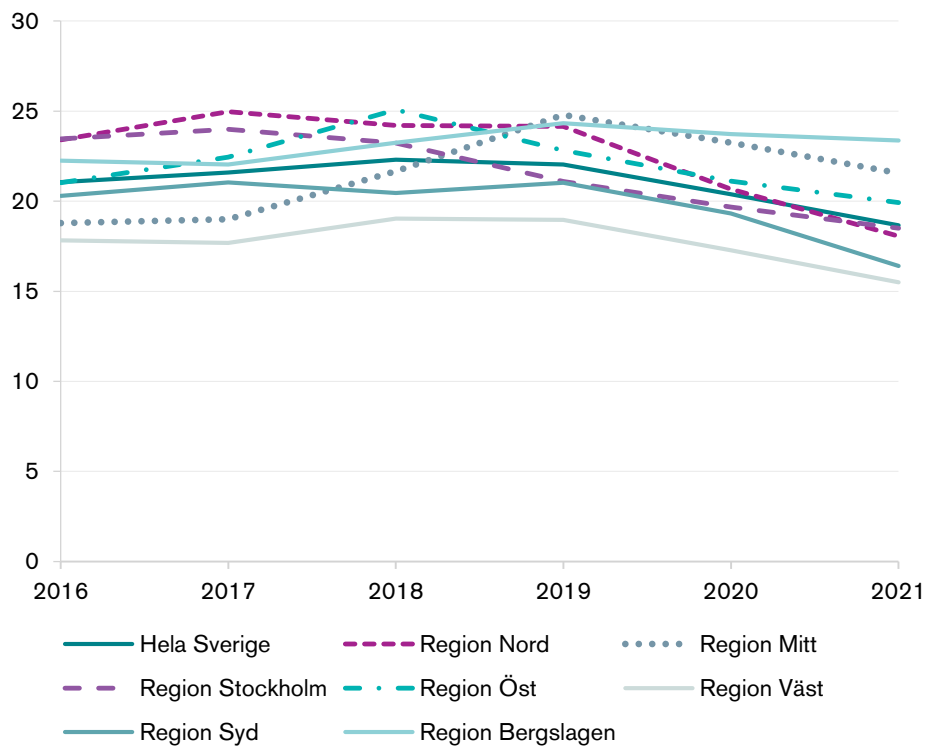
Regionala skillnader i utvecklingen av den utgående balansen

Den största utgående balansen fanns i region Stockholm (45 739), se figur 39. Det är förväntat då polisregionen har den största befolkningen och därför även hanterade störst antal brottsmisstankar. Räknat per tusen invånare blir bilden en annan, se figur 40. Störst antal brottsmisstankar per tusen invånare i utgående balans fanns 2021 i region Bergslagen. Lägst antal per tusen invånare fanns i region Väst och i region Syd. Antalet i utgående balans minskade 2021 i samtliga polisregioner.

Figur 39. Antal brottsmisstankar i utgående balans per polisregion, 2016–2021.

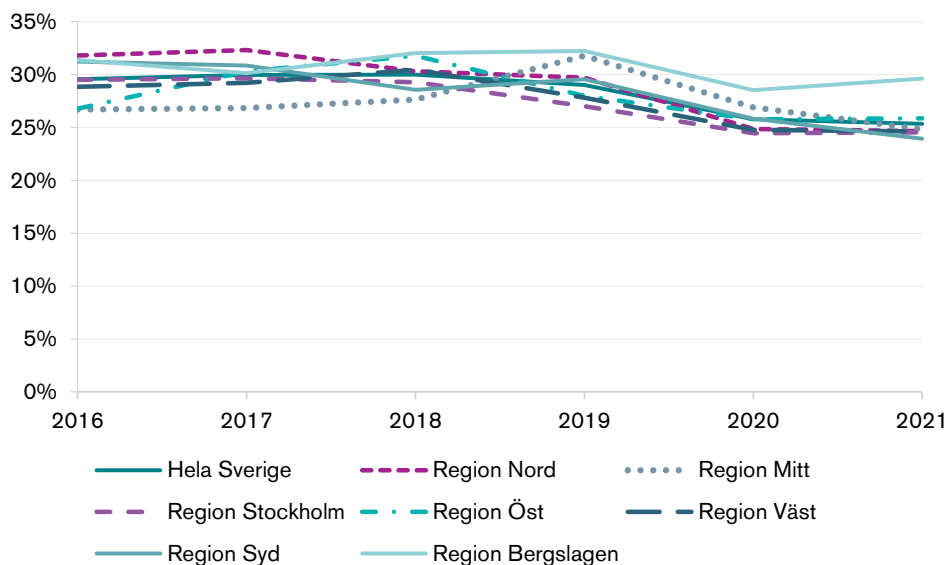

Figur 40. Antal brottsmisstankar per tusen invånare i utgående balans per polisregion, 2016–2021.

Räknat som andel av samtliga brottsmisstankar var den utgående balansen 2021 störst i region Bergslagen (30 procent) och lägst i region Syd (24 procent), se figur 41. Under 2021 minskade andelen 2 procentenheter i region Mitt och region Syd, ökade 1 procentenhet i region Bergslagen och var oförändrad i övriga polisregioner.

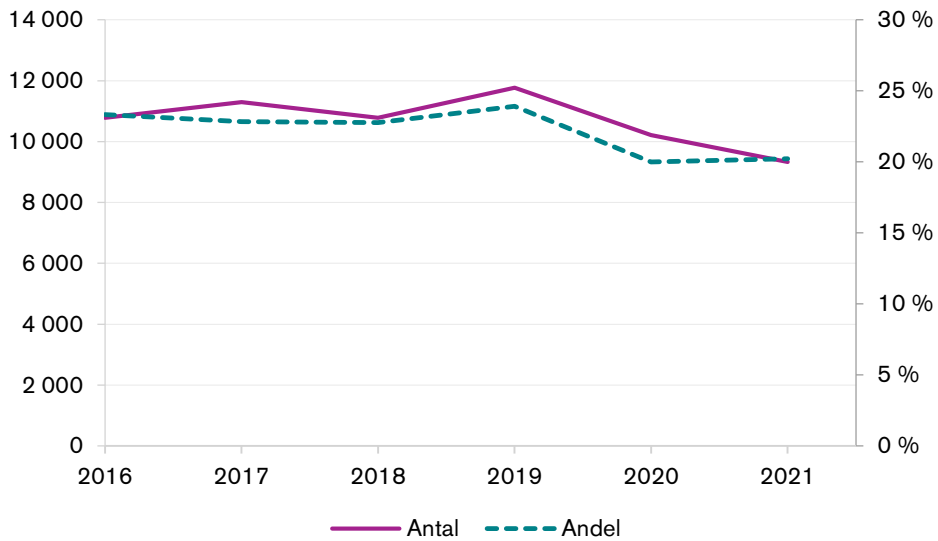
Figur 41. Andel brottsmisstankar i utgående balans per polisregion 2016–2021.

Brottsmisstankar mot ungdomar i utgående balans fortsatte att minska

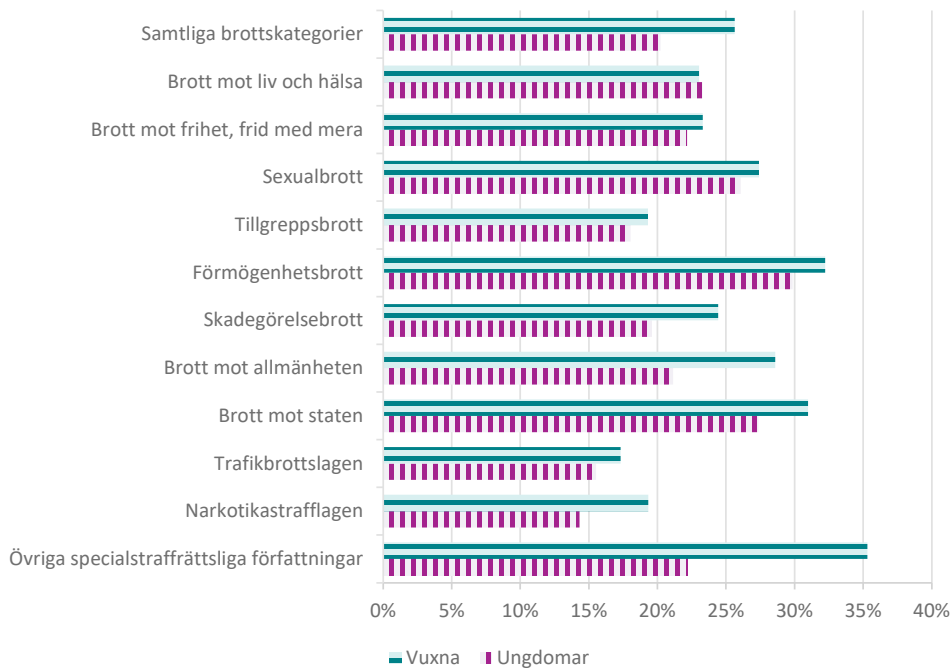
Brottsmisstankar mot ungdomar i utgående balans minskade 2021 till 9 332, en nedgång med 9 procent jämfört med 2020. Det är den lägsta noteringen som uppnåtts sedan tidsseriens början 2016, se figur 42. Andelen brottsmisstankar mot ungdomar i utgående balans var oförändrad 2021 jämfört med 2020, på 20 procent.

Figur 42. Brottsmisstankar mot ungdomar i utgående balans 2016–2021.

Jämfört med vuxna, som hade 26 procent brottsmisstankar i utgående balans 2021, var andelen 6 procentenheter lägre för unga (20 %), se figur 43. Detta är delvis en konsekvens av att de två vanligaste brottstyperna bland unga är tillgreppsbrott och brott mot narkotikabrottslagstiftningen. Dessa brottstyper är generellt kategorier med en förhållandevis liten andel i utgående balans.

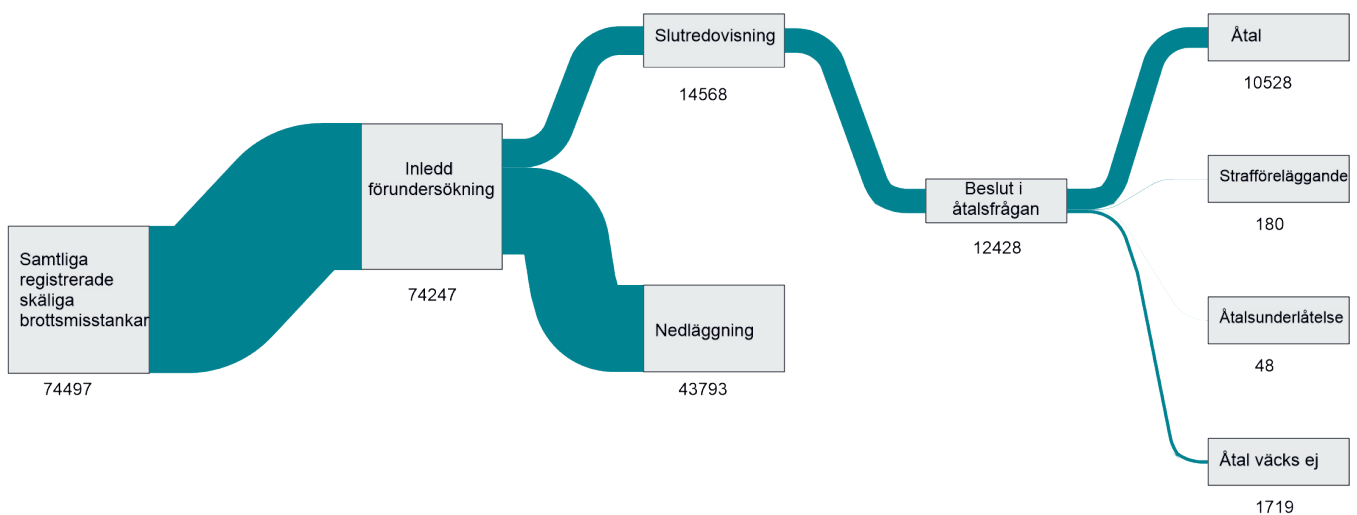
Figur 43. Andel brottsmisstankar i utgående balans 2021 per brottskategori och ålder.

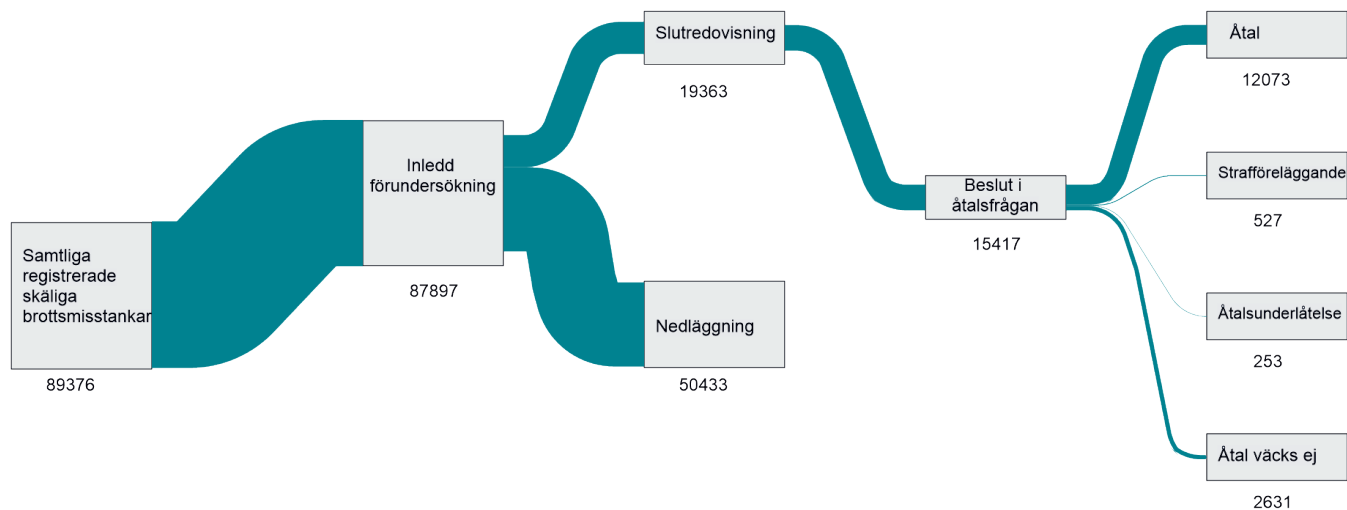
Figurer över sammantaget resultat av beslut i utrednings- och lagföringsprocessen per brottskategori

Figurerna nedan redovisar per brottskategori samma resultat som i avsnitt Sammantaget resultat av beslut i utrednings- och lagföringsprocessen.

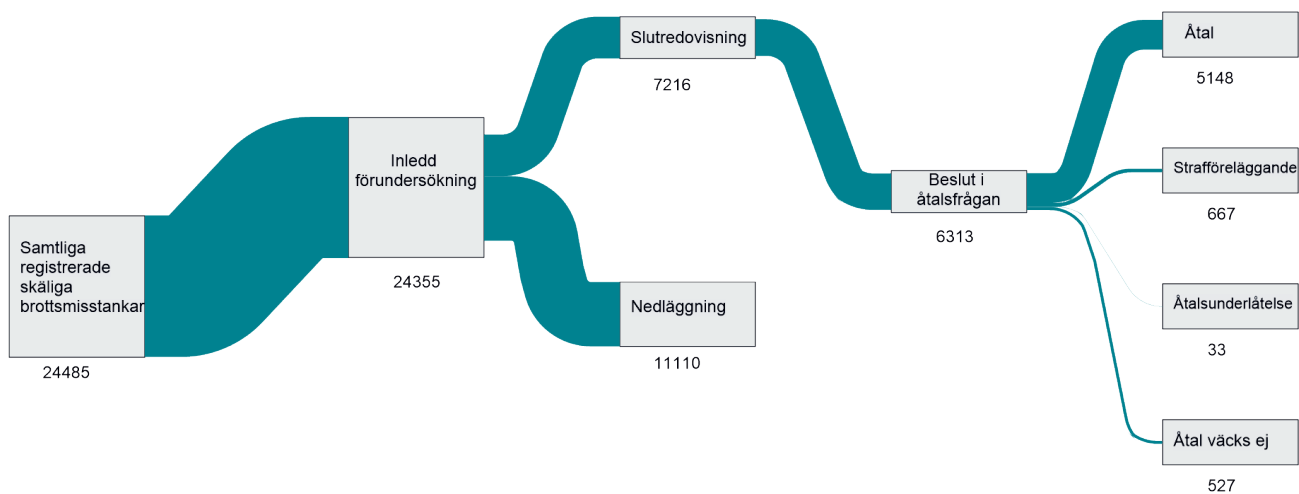
Figur 44. Brott mot liv och hälsa, beslut tagna på samtliga skäligena brottsmisstankar 2021.

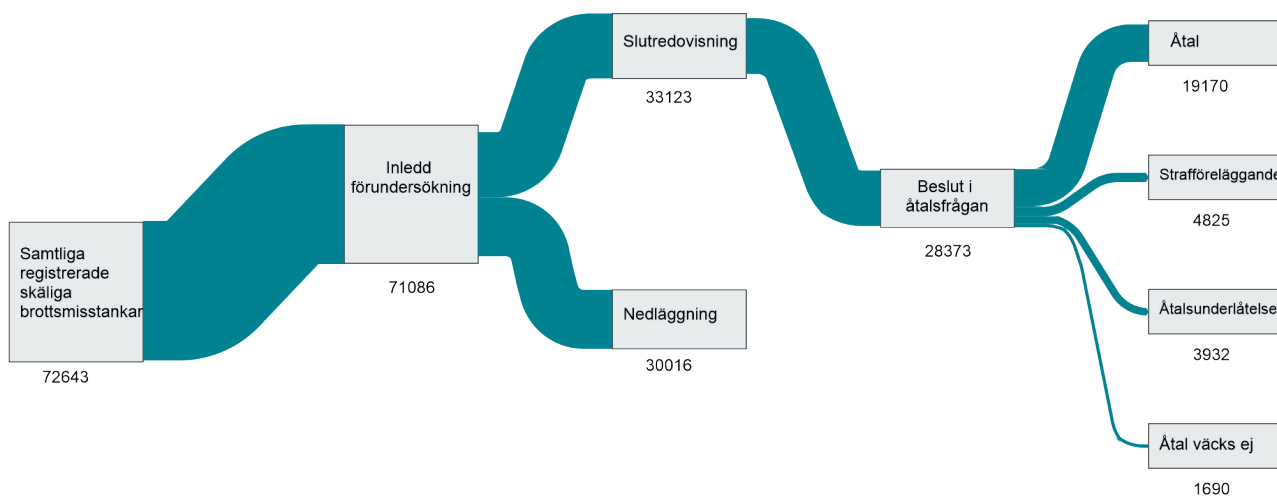
Figur 45. Brotts mot frihet och frid med mera, beslut tagna på samtliga skäligen brottsmisstankar 2021.

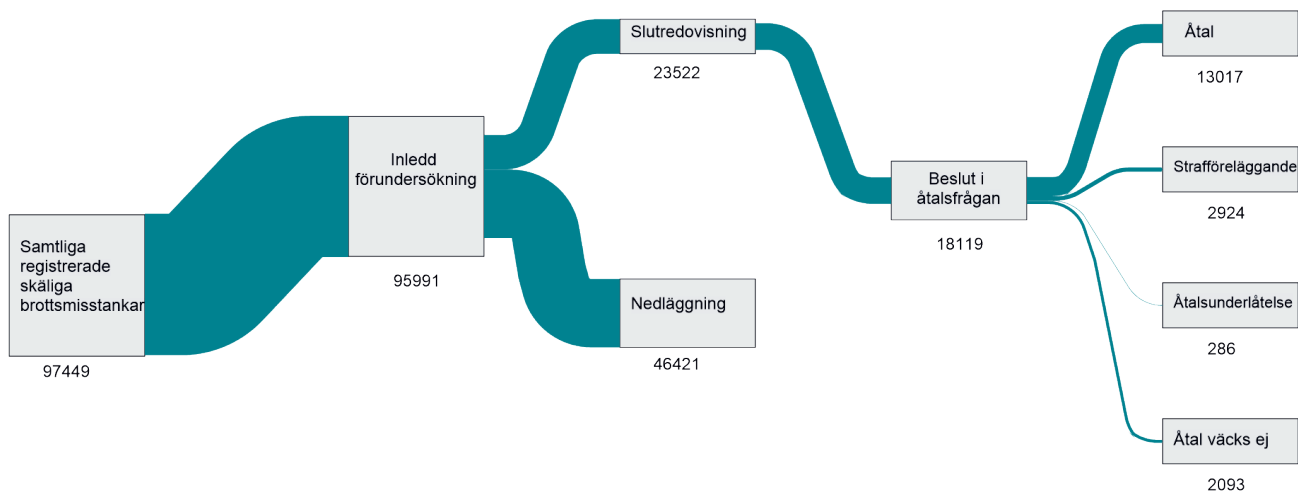
Figur 46. Sexualbrott, beslut tagna på samtliga skäligen brottsmisstankar 2021.

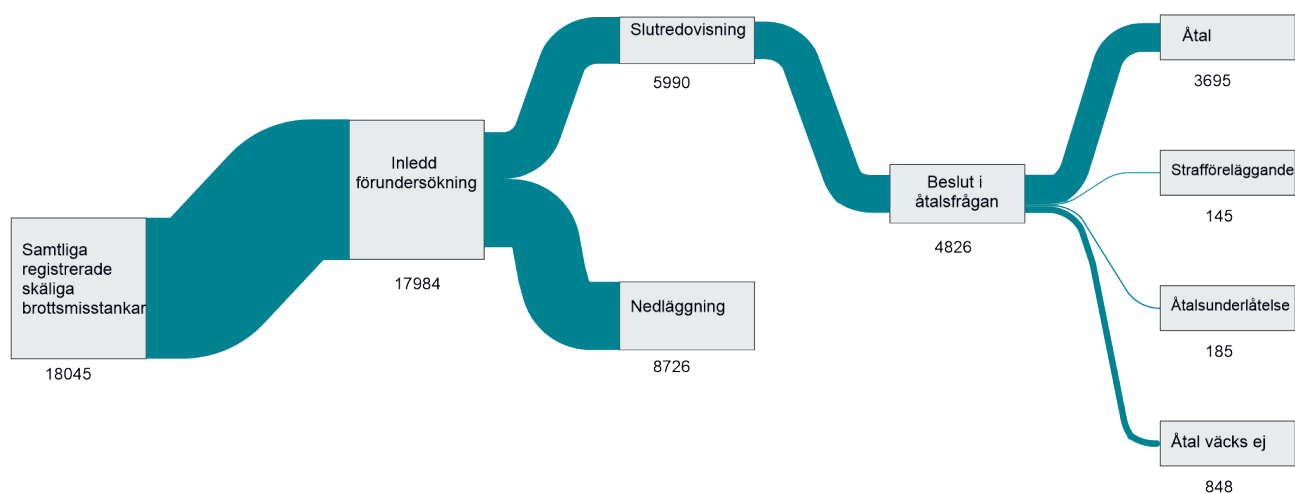
Figur 47. Tillgreppsbrott, beslut tagna på samtliga skäligen brottsmisstankar 2021.

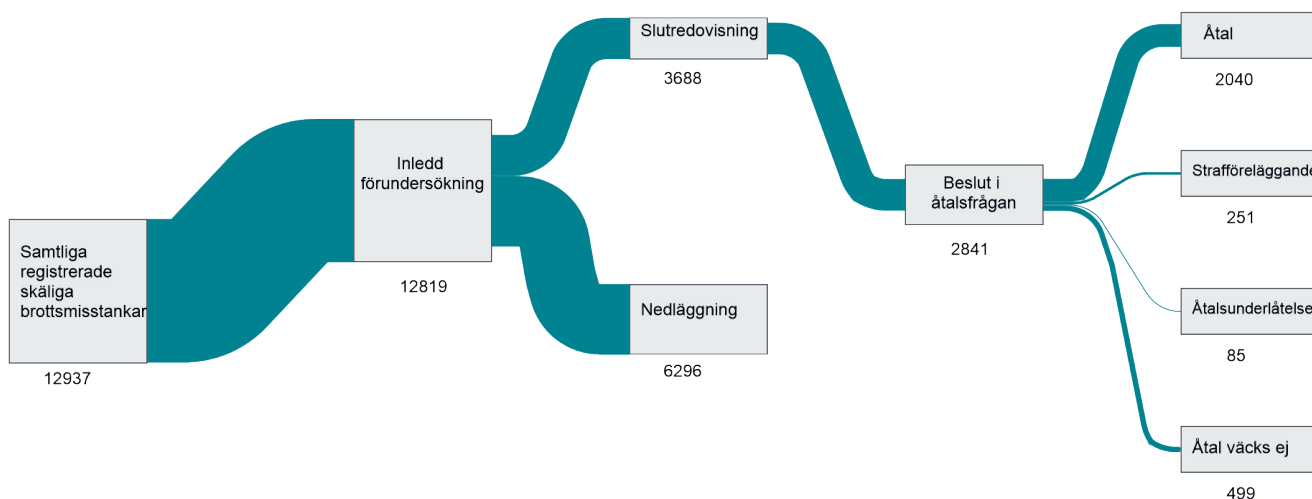
Figur 48. Förmögenhetsbrott, beslut tagna på samtliga skäligen brottsmisstankar 2021.

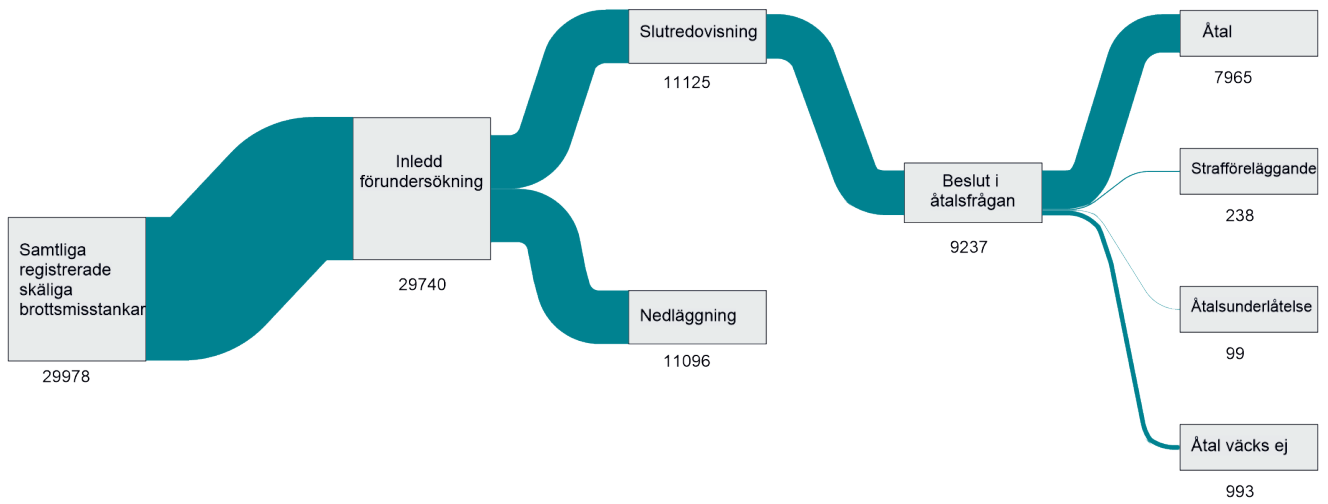
Figur 49. Skadegörelsebrott, beslut tagna på samtliga skäligen brottsmisstankar 2021.

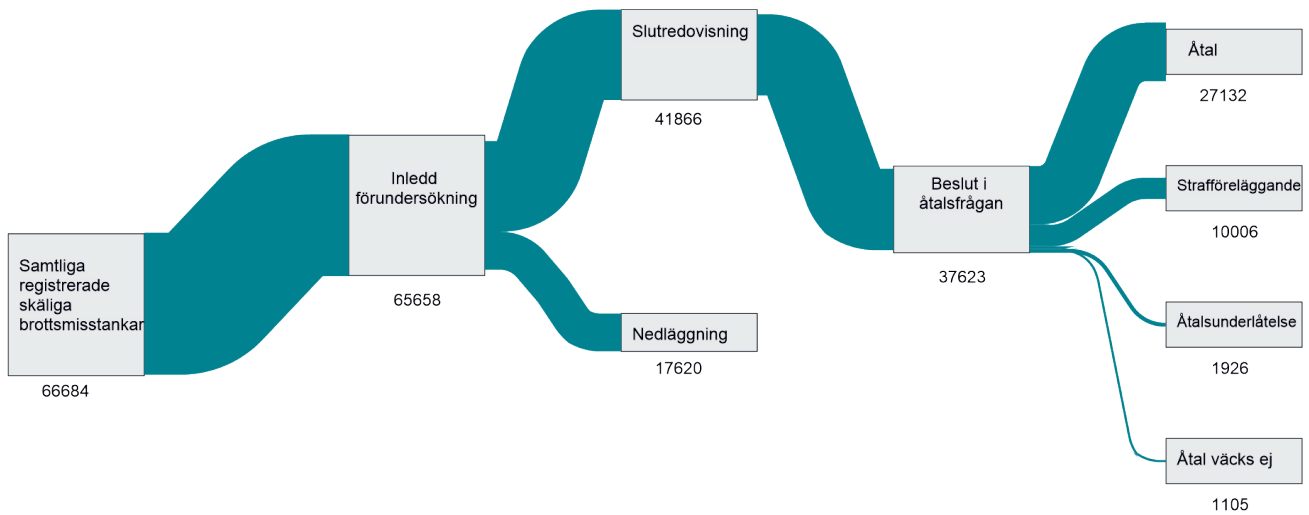
Figur 50. Brott mot allmänheten, beslut tagna på samtliga skäligen brottsmisstankar 2021.

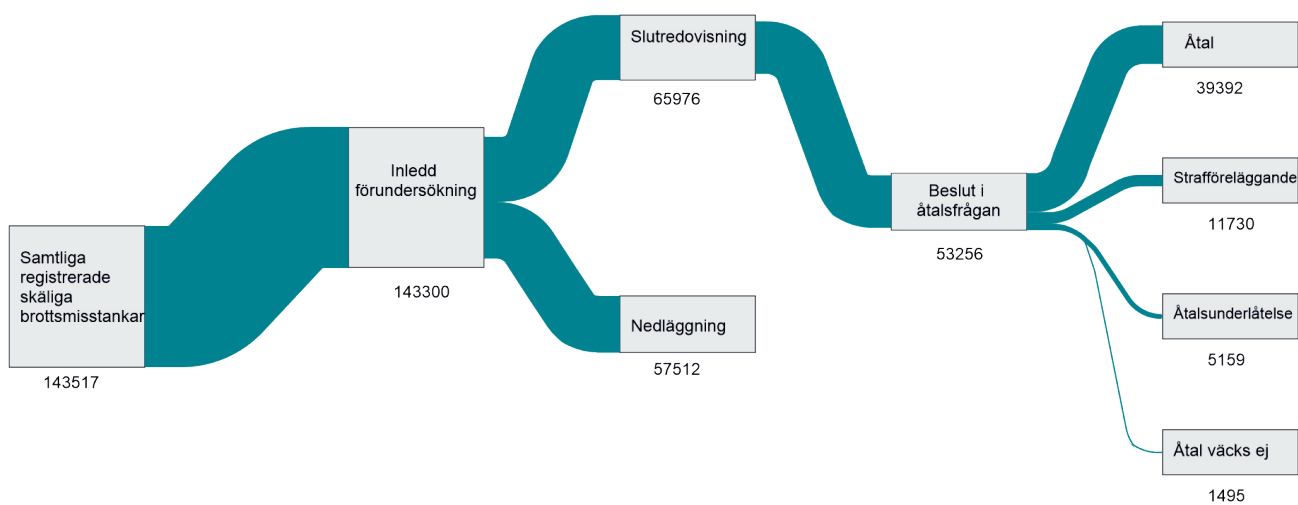
Figur 51. Brott mot staten, beslut tagna på samtliga skäligen brottsmisstankar 2021.

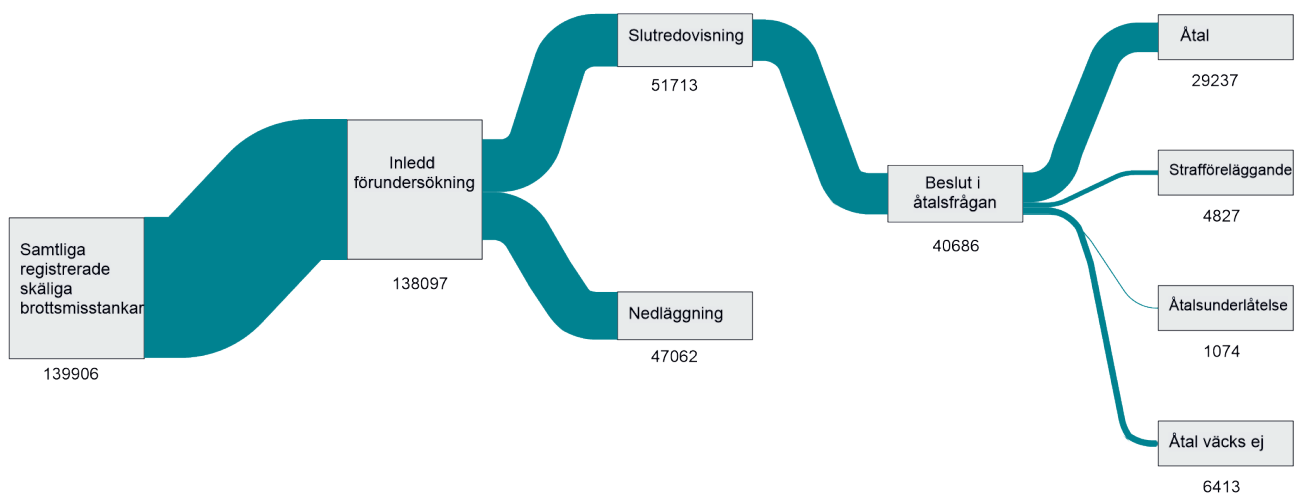
Figur 52. Trafikbrottslagen, beslut tagna på samtliga skäligen brottsmisstankar 2021.

Figur 53. Narkotikastrafflagen, beslut tagna på samtliga skäligen brottsmisstankar 2021.

Figur 54. Brott mot övriga specialstraffrättsliga författningar, beslut tagna på samtliga skäligen brottsmisstankar 2021.

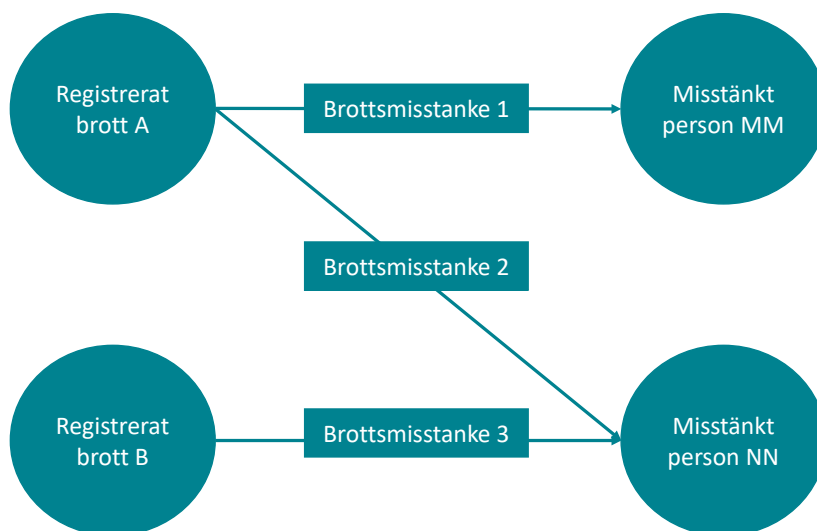
Bilaga: Brottsmisstankar och brottmålsprocessen

Brott och brottsmisstankar

Det finns tre särskilt viktiga begrepp när handläggningen i brottmålsprocessen ska beskrivas: brott, misstänkta personer och brottsmisstankar.

En brottsmisstanke är den unika kopplingen mellan ett brott och en misstänkt person, se figur 55 nedan.

Figur 55. Kopplingen mellan ett brott och en misstänkt person utgörs av en brottsmisstanke.

Ett brott kan ha en eller flera misstänkta personer kopplade till sig. Om ett brott har flera misstänkta personer knutna till sig ger det en brottsmisstanke för varje person.

En misstänkt person kan vara misstänkt för ett eller flera brott. Det ger flera brottsmisstankar, en för varje brott personen är misstänkt för.

Antalet brottsmisstankar är därför oftast fler än antalet brott med misstänkt person eller antalet misstänkta personer.

Vilken av enheterna brott, brottsmisstanke eller misstänkt person som används beror på statistikens ändamål och vad som bedöms ge en mer korrekt bild av det som statistiken ska belysa.

Misstankegrad

Misstankegraden kan misstänkas är den lägsta misstankegrad som kan riktas mot en person. En person kan vara misstänkt av graden kan misstänkas utan att det finns någon avgörande bevisning mot denne. En person med misstankegraden kan misstänkas får hållas kvar för förhör maximalt tolv timmar. Nästan samtliga brottsmisstankar registreras först med graden kan misstänkas, för att senare ofta få misstankegraden höjd.

Misstankegraden skäligen misstänkt är en högre misstankegrad än kan misstänkas. Här måste det föreligga konkreta, objektivt underbyggda omständigheter som med viss styrka talar för att personen begått det brott som misstanken avser. En skäligen misstänkt person ska underrättas om brottsmisstanken. Syftet med underrättelsen är att den misstänkta personen ska känna till att hen är föremål för en brottsutredning och kunna förbereda sitt försvar. Misstankegraden skäligen misstänkt möjliggör olika typer av tvångsmedel som gripande och husrannsakan och innebär också att förundersökningsledarskapet ska tas över av åklagare om saken inte är av enkel beskaffenhet.

Ännu högre misstankegrader (på sannolika skäl misstänkt samt tillräckliga skäl för åtal) samredovisas i denna statistik i kategorin skäligen misstänkt.

Brottmålsprocessen

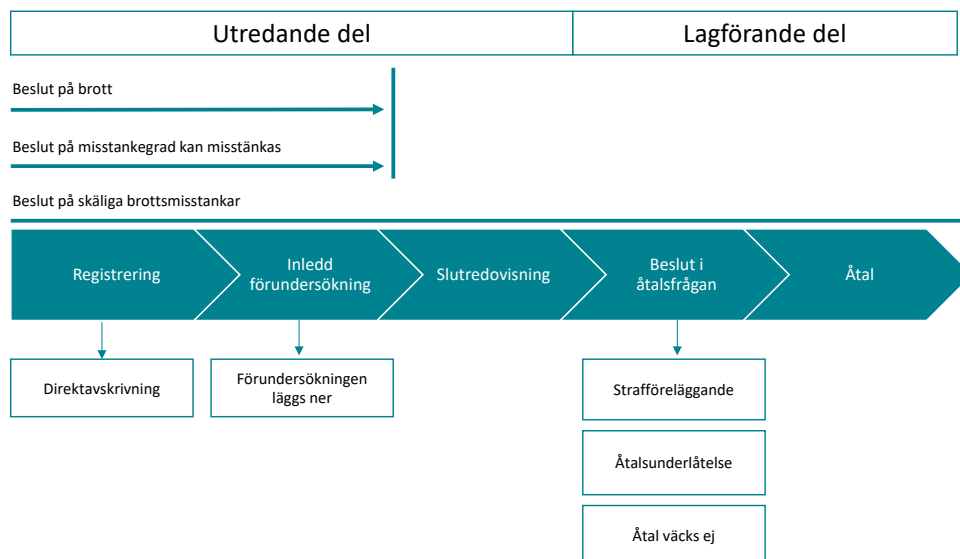
Brottmålsprocessen omfattar handläggningen av brott och brottsmisstankar från registrering till åtal, den fortsatta brottmålshanteringen i domstol och slutligen verkställande av påföljd/straff för brott. Den består av fyra delprocesser: utredande, lagförande, dömande och verkställande (figur 56).

Figur 56. Brottmålsprocessens delar.

Figur 57 visar en översikt av processen från brottsanmälan fram till beslut i åtalsfrågan, det vill säga den utredande och lagförande delen av brottmålsprocessen.

Figur 57. Översikt över handläggning av brott och brottsmisstankar genom den första delen av brottmålsprocessen: från registrering av brott till beslut i åtalsfrågan.

Processen startar med att ett brott anmäls och registreras. Sedan görs en bedömning av förutsättningarna för att utreda brottet, och om det ska inledas förundersökning. I vissa fall finns en misstänkt person redan vid registreringen av brottet så att en brottsmisstanke registreras. En misstänkt person kan även registreras senare som ett resultat av utredningen av brottet.

En förundersökning ska som regel inledas så snart det finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har begåtts. Innan dess får polisen hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen. Om förutsättningar för utredning saknas eller om brottet är ringa kan beslut fattas om att inte inleda utredning (så kallad direktavskrivning). Det kan även ske till exempel om det krävs angivelse för att brottet ska falla under allmänt åtal, och målsägaren inte vill ange brottet och den misstänkta personen till åtal.

Beslut att inleda en förundersökning kan fattas både av polisen och av åklagaren. Mindre allvarlig brottslighet utreds oftast av polisen som därefter överlämnar utredningen i form av en slutredovisning till åklagaren för beslut i åtalsfrågan. I utredningar av mer allvarlig brottslighet eller av brott som inte är av enkel beskaffenhet och där det finns en misstänkt person är åklagaren oftast förundersökningsledare. När förundersökningen leds av åklagaren använder hen polisen för att genomföra undersökningen, och polisen och åklagaren samarbetar på det sättet ofta nära varandra i utredningen. Under förundersökningen samlas bevis in och det undersöks om det finns tillräckliga skäl för att åtala en misstänkt person.

Om bevis saknas eller om vissa andra förutsättningar föreligger, till exempel om kostnaden för fortsatt utredning inte är rimlig i förhållande till sakens betydelse och det dessutom kan antas att straffvärdet inte överstiger fängelse i tre månader, ska förundersökningen läggas ned. I vissa fall kan åklagaren fatta beslut om förundersökningsbegränsning, vilket innebär att man begränsar brottsutredningen till att omfatta de mest väsentliga delarna och att vissa brott inte utreds alls. Även polisen har behörighet att besluta om förundersökningsbegränsning i vissa fall.

Åklagarens huvuduppgifter är att leda brottsutredningar, besluta i åtalsfrågan och föra talan i domstol. När förundersökningen är klar ska åklagaren ta ställning till om åtal ska väckas. Om åklagaren bedömer att det finns tillräckliga bevis för att den misstänkta personen har begått brottet är huvudregeln att åklagaren är skyldig att väcka åtal. Dock leder inte alla beslut från åklagare till rättegång vid en domstol. Åklagaren kan under vissa omständigheter lagföra en person genom att utfärda strafföreläggande eller meddela åtalsunderlåtelse.

Fokus på brottsmisstankar av graden skäligen misstänkt eller högre

Det finns inte alltid någon misstänkt person knuten till brottet. Brott för vilka det saknas en brottsmisstanke kan inte bli föremål för vare sig slutredovisning eller beslut i åtalsfrågan.

Beslut på brott och på brottsmisstankar av misstankegraden kan misstänkas tas endast i utredningsdelen av brottmålsprocessen. Om utredningsarbetet inte leder fram till att en brottsmisstanke av som lägst graden skäligen misstänkt kan knytas till brottet kommer ärendet att avslutas tidigt i processen genom att direktavskrivas, avföras eller läggas ned. För att ge en helhetsbild av handläggningen omfattar statistiken en del tabeller över registrerade brott.

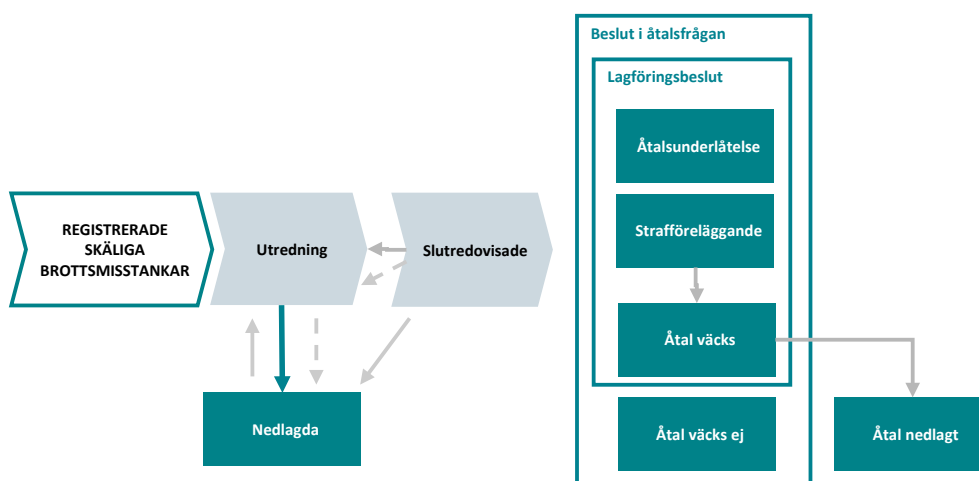
Beslut på skäliga brottsmisstankar tas i alla delar av brottmålsprocessen. Brottsmisstankar måste ha uppnått som lägst misstankegraden skäligen misstänkt för att kunna bli aktuella för slutredovisning och beslut i åtalsfrågan. Genom att studera skäliga brottsmisstankar kan vi få en sammantagen bild och jämföra volymer i olika delar av rättskedjan. Statistiken fokuserar därför på brottsmisstankar av minst graden skäligen misstänkt.

Brottmålsprocessen, en komplex historia

Brottmålsprocessen som beskrivs ovan är förenklad för att statistiken ska bli begriplig och samtidigt relevant. Majoriteten av alla brott och brottsmisstankar har en handläggning som överensstämmer med den förenklade beskrivningen, och därför ger den till övervägande del en rättvis bild av den faktiska brottmålsprocessen.

Det finns dock avvikelser. Ett brott eller en brottsmisstanke kan röra sig fram och tillbaka i processen, till exempel läggs ned, återupptas och sedan läggs ned igen. Vissa avvikelser från den förenklade beskrivningen är vanligare än andra, och kan därför vara bra att känna till för att få en mer fullständig bild av hur brottmålsprocessen i praktiken ser ut. De viktigaste avvikelserna kan beskrivas som fyra scenarion (figur 58):

Figur 58. De vanligaste avvikelserna från den förenklade bild av brottmålsprocessen som presenteras i statistiken.

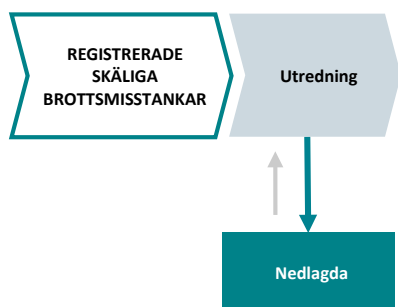

- Nedlagda brottsmisstankar som återupptas för fortsatt utredning.
- Slutredovisade brottsmisstankar som läggs ned eller behöver få utredningen kompletterad.
- Utfärdade strafförelägganden som inte godkänns av den tilltalade.
- Väckta åtal som läggs ned.

En del nedlagda brottsmisstankar återupptas

Det händer att en utredning återupptas för en tidigare nedlagd brottsmisstanke, se figur 59. Det kan till exempel bero på ny information i ärendet, så att förundersökningsledaren bedömer att utsikterna för att leda brottsmisstanken till åtal är större än vad de var vid den tidigare nedläggningen.

Figur 59. En nedlagd brottsmisstanke kan återupptas och hamna i en annan status än nedlagd.

Det händer att de återupptagna utredningarna endast leder till en ny nedläggning. Då är den status som brottsmisstanken slutligen hamnar i samma som efter det första beslutet om nedläggning, och statistiken i denna rapport ger en rättvisande bild av vad som faktiskt hände med brottsmisstanken.

För nedlagda brottsmisstankar där förundersökningen återupptas och som vid årets slut befinner sig i en ny status kan det tidigare beslutet om nedläggning anses vara "ogiltigförklarat". Eftersom dessa räknas med i antalet brottsmisstankar som fått beslut om nedläggning kan statistiken i någon mening anses överskatta antalet utredningar på brottsmisstankar som läggs ned.

Andelen nedlagda brottsmisstankar påverkas marginellt av den här avvikelserna. Av de totalt 330 085 brottsmisstankar som fick ett beslut om nedläggning 2021 var det 7 074 som vid årets slut inte längre stod i status nedlagd, se tabell 1. Det motsvarar 2 procent av alla brottsmisstankar som fick ett nedlägningsbeslut.

Tabell 1. Brottsmisstankar som fått beslut om nedläggning 2021 efter förekomst och typ av nya beslut efter nedläggningen.

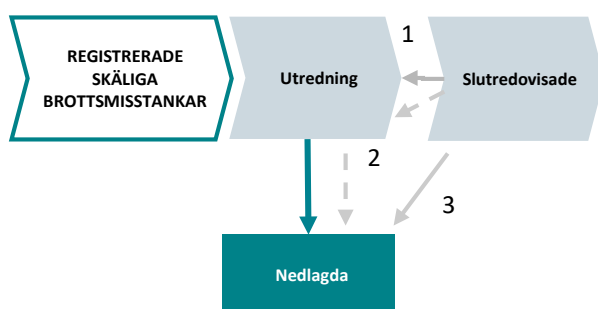
Beslut om nedläggning	Antal	Andel
Samtliga	330 085	100,00 %
Inga nya beslut, nedläggningen kvarstår	323 011	97,86 %
Nya beslut, inte längre i status nedlagd	7 074	2,14 %
Brottsmisstanken avförd direkt efter senaste nedläggningen	611	0,19 %
Utredningen återupptagen och pågående vid årets slut	2 790	0,85 %
Utredningen återupptagen och slutredovisad	972	0,29 %
Utredningen återupptagen och slutredovisad. Beslut därefter fattat i åtalsfrågan	2 566	0,78 %
Utredningen återupptagen och slutredovisad. Brottsmisstanken därefter avförd	135	0,04 %

Alla slutredovisade brottsmisstankar får inte ett beslut i åtalsfrågan

När en brottsmisstanke slutredovisas är bedömningen att det finns tillräcklig information för att det ska vara möjligt att fatta ett beslut i åtalsfrågan. Av den separata rapporten Genomströmningstider i brottmålsprocessen framgår att tiden från slutredovisning till beslut i åtalsfrågan är kort (mediantiden för brottsmisstankar registrerade 2020 var 5 dagar). Ändå får inte alla slutredovisade brottsmisstankar ett beslut i åtalsfrågan.

I vissa fall tas ett annat beslut på brottsmisstanken efter slutredovisningen än ett beslut i åtalsfrågan. Då har åklagaren bedömt att innehållet i den redovisade utredningen inte är tillräckligt för att fungera som underlag för ett beslut i åtalsfrågan, se figur 60.

Figur 60. Slutredovisade brottsmisstankar kan få andra beslut än beslut i åtalsfrågan.

1. Utredningen behöver kompletteras och därefter få en ny slutredovisning.
2. Utredningen läggs ner efter beslutet om komplettering.
3. Åklagaren lägger ner brottsmisstanken direkt utan att återuppta utredningen.

Av de slutredovisade brottsmisstankarna under 2021 behövde en mindre andel en kompletterande utredning vid årets slut. Av dessa hade majoriteten fortfarande inte fått någon ny slutredovisning vid slutet av året, se tabell 2. De flesta stod kvar i status utredning pågår vid årets slut, medan en mindre del lagts ned.

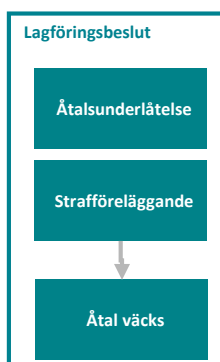
Tabell 2. Brottsmisstankar som slutredovisats 2021 eller tidigare efter förekomst och typ av nya beslut på brottsmisstanken efter slutredovisningen.

Beslut om slutredovisning	Antal	Andel
Samtliga	278 150	100,00 %
Inga nya beslut, slutredovisning kvarstår	16 601	5,97 %
Nya beslut, inte längre i status slutredovisad	261 549	94,03 %
Brottsmisstanken avförd efter slutredovisning	11 528	4,14 %
Pågående utredning efter beslut om att utredningen ska kompletteras efter slutredovisning	7 209	2,59 %
Återupptagen utredning utan beslut om att utredningen ska kompletteras efter slutredovisning	180	0,06 %
Brottsmisstanken nedlagd efter slutredovisning	9 188	3,30 %
Brottsmisstanken nedlagd efter återupptagen utredning efter slutredovisningen	4 325	1,55 %
Beslut fattat i åtalsfrågan	229 119	82,37 %

Många utfärdade strafförelägganden godkänns inte

För att ett strafföreläggande ska bli verkställt krävs att den misstänkta personen godkänner strafföreläggandet, till exempel att betala dagsböter som straff för brottet personen är misstänkt för. Det är inte alltid den misstänkta personen ger detta godkännande. Personen kanske betraktar sig som oskyldig eller tycker att straffet är för strängt. Åklagaren behöver då fatta ett nytt beslut om brottsmisstanken. Det vanligaste är att åklagaren beslutar om att i stället väcka åtal, se figur 61.

Figur 61. Utfärdade strafförelägganden godkänns ibland inte, i stället väcks åtal.

Vart fjärde utfärdat strafföreläggande ledde i slutändan till ett väckt åtal (se tabell 3). Antalet godkända strafförelägganden är alltså mindre än antalet

utfärdade strafförelägganden. Antalet och andelen lagföringsbeslut påverkas inte av detta, för en brottsmisstanke anses ha fått ett lagföringsbeslut så fort ett strafföreläggande utfärdas, och detta kvarstår även om strafföreläggandet omvandlas till beslut om att väcka åtal.

Tabell 3. Brottsmisstankar som fått ett strafföreläggande utfärdat 2021 eller tidigare efter förekomst och typ av nya beslut på brottsmisstanken efter utfärdandet.

Beslut om strafföreläggande	Antal	Andel
Samtliga	36 320	100,00 %
Inga nya beslut, utfärdandet kvarstår och väntar på godkännande	2 663	7,33 %
Strafföreläggandet har godkänts	23 804	65,54 %
Strafföreläggandet godkändes inte	9 853	27,13 %
Strafföreläggandet godkändes inte, inga fler beslut har därefter tagits	259	0,71 %
Strafföreläggandet godkändes inte, sedan avfördes misstanken	42	0,12 %
Strafföreläggandet godkändes inte, sedan lades misstanken ned	45	0,12 %
Strafföreläggandet godkändes inte, beslut har sedan tagits om att komplettera utredningen	23	0,06 %
Strafföreläggandet godkändes inte, beslut har sedan tagits om att ej väcka åtal	116	0,32 %
Strafföreläggandet godkändes inte, beslut har sedan tagits om att väcka åtal	9 047	24,91 %
Strafföreläggandet godkändes inte, beslut har sedan tagits om åtalsunderlåtelse	321	0,88 %

Tabell 4 på nästa sida visar fördelningen av godkända och ej godkända strafförelägganden för olika brottskategorier.

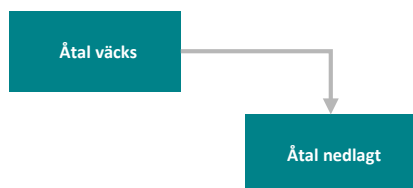
Tabell 4. Brottsmisstankar som fått ett strafföreläggande utfärdat 2021 eller tidigare efter brottskategori och om strafföreläggandet godkändes.

Brottskategori	Mått	Samtliga utfärdade strafförelägganden	Godkänt strafföreläggande	Ej godkänt strafföreläggande	Strafföreläggandet väntar på besked om godkännande
Samtliga brottskategorier	Antal	36 320	23 804	9 853	2 663
BrB 3 kap., brott mot liv och hälsa	Antal	180	127	43	10
BrB 4, 5, 7 kap., brott mot frihet, frid m.m.	Antal	527	437	66	24
BrB 6 kap., sexualbrott	Antal	667	547	62	58
BrB 8 kap., tillgreppsbrott	Antal	4 825	3 351	1 242	232
BrB 9–11 kap., förmögenhetsbrott	Antal	2 924	2 435	250	239
BrB 12 kap., skadegörelsebrott	Antal	145	85	46	14
BrB 13–15 kap., brott mot allmänheten	Antal	251	207	31	13
BrB 16–22 kap., brott mot staten	Antal	238	165	55	18
Trafikbrottslagen	Antal	10 006	6 700	2 615	691
Narkotikastrafflagen	Antal	11 730	6 101	4 597	1 032
Övriga specialstraffrättsliga författningar	Antal	4 827	3 649	846	332
Samtliga brottskategorier	Andel	100%	65,54%	27,13%	7,33%
BrB 3 kap., brott mot liv och hälsa	Andel	100%	70,56%	23,89%	5,56%
BrB 4, 5, 7 kap., brott mot frihet, frid m.m.	Andel	100%	82,92%	12,52%	4,55%
BrB 6 kap., sexualbrott	Andel	100%	82,01%	9,30%	8,70%
BrB 8 kap., tillgreppsbrott	Andel	100%	69,45%	25,74%	4,81%
BrB 9–11 kap., förmögenhetsbrott	Andel	100%	83,28%	8,55%	8,17%
BrB 12 kap., skadegörelsebrott	Andel	100%	58,62%	31,72%	9,66%
BrB 13–15 kap., brott mot allmänheten	Andel	100%	82,47%	12,35%	5,18%
BrB 16–22 kap., brott mot staten	Andel	100%	69,33%	23,11%	7,56%
Trafikbrottslagen	Andel	100%	66,96%	26,13%	6,91%
Narkotikastrafflagen	Andel	100%	52,01%	39,19%	8,80%
Övriga specialstraffrättsliga författningar	Andel	100%	75,60%	17,53%	6,88%

En del väckta åtal läggs ner

När åklagaren har väckt åtal mot en brottsmisstänke finns fortfarande möjlighet att lägga ner åtalet, se figur 62. Det kan bero på att åklagaren omvärderar bevisningen och bedömer att den är otillräcklig eller på att det brott som brottsmisstanken gäller har blivit preskriberat. Av samtliga brottsmisstankar som det väcktes åtal på 2021 utgjorde de brottsmisstankar som fick åtalet nedlagt under året 0,6 procent.

Figur 62. Väckta åtal läggs ibland ner.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

Box 1386/Tegnérgatan 23, SE-111 93 STOCKHOLM

Tel +46 (0) 8 527 58 400, info@bra.se, www.bra.se

urn:nbn:se:bra-1042